

Tercia distinctio De confessione

ita vt nō posset eā suo plato aperire p tali trib' dieb' tales vobis iniun-
go orōes **P**mnib' orantib' cui dā iuueni sacerdoti nomine Wilhelmo in
vigilia dñiū sanctorū cū lacrimis oranti. vox diuina rādit. Monacho p
q̄ oras confessio sua. qz debita nō fuit. nihil pfuit. h̄ dic p̄zi. vt cras dca
p̄ma p' missā añ capitulū stet. ipse em̄ ad eū veniet. Sicqz factū ē. Exhibē
te se p̄oze corā capitulo. ecce monach' venit. signūqz confessionis p̄zi fa-
ciens cū eo intrauit. et facta cōfessione cū multo gemitu et lacrimis p̄nam
dignā suscepit.

Explicit Tercia distinctio De Confessione.

Incipiunt capitula quarte distinctiōnis

DE eo q̄ vita religiosoz sit tētacio. et exēplū de rege Karloma-
noz et de fure a sancto Bernardo a suspēdio liberato. ca. p̄mū
e septē vicijis p̄ncipalib'. ca. ij. **D**e supbia et filiab' ei'. ca. iij.
e ouerso a spū supbie tētato et p̄ āgelū p̄ ostēsa cadauera mor-
tuoꝝ liberato. ca. iij. **D**e casto monacho quē diabol' dixit non timere
eo q̄ eēt supb'. ca. v. **D**e Theobaldo nouicio q̄ immūdicias bibendo
mor' supbie restrinxit. ca. vi. **D**e sācto Bernardo abbate. quē calcios
suos iniungentē sp̄s supbie subsānauit. ca. vii. **D**e monacho mōtis cas-
siz q̄ in vigilia pasche bñdōcō cereo trāslat' ē. ca. viij. **D**e clericis supbe
cantantib' q̄z voces diabol' in saccū misit. ca. ix. **D**e sacerdote signa-
to quē diabol' edito sermone a q̄dā p̄dicatore crucis inuasit. ca. x. **D**e
vetula q̄ p̄ choreā verbū crucis a mgrō Arnoldo platū impediens et ir-
ridens. infra fouū defuncta ē. ca. xi. **D**e Philippo rege Francoꝝ. qui
nigz monachū ob stricta calciamenta rephendit. ca. xij. **D**e Philippo
rege Romanoꝝ q̄ abbatē ordinis Cisterciens' eadē de ca notauit. ca. xij.
Intē de abbate q̄ sedens in eq̄ supbo Frederico regi romanoꝝ p̄pinq̄
re non potuit. ca. xij. **D**e pagano q̄ apud Achonē dicebat xp̄ianos
p̄pter supbiā et gulā de terza scā eictos. ca. xv. **D**e Ira. ca. xvi. **D**e
eo q̄ cseruū p̄pter verbū cōtenciosū occidit. ca. xvij. **D**e p̄oze cui xp̄s in
cruce nocte p̄ visū apparuit. spinis ligat'. ca. xvij. **D**e cellerario quem
crucifix' p̄ visū a se remouit. qz duri' rñderat p̄zi suo. ca. xix. **D**e scola-
re q̄ tercio die defunct' est. eo q̄ maledixisset sancto Abrahe. ca. xx. **D**e
milite cui' filiū tonitruū occidit. eo q̄ ob itēperie aeris in blasphemā. pru-
pisset. ca. xxi. **D**e virgine iracunda. quā sepultā ignis ab ymbilico et su-
p̄ deuorauit. ca. xxij. **D**e Inuidia. et filiabus eius. capitulum. xxij.

b i

Quarta distinctio De tentacione

De mōacho q̄ ab altero ob inuidiā criminat⁹ et incarcerat⁹ ē et gloriose
eouct⁹. ca. xxiiij. **D**e puella q̄ inuidebat studio osorosis. ca. xxv. **E**x
emplū ōtra inuidiā a m̄grō Rudolpho p̄batū. cap. xxvi. **D**e accidia ⁊
filiab⁹ eius. cap. xxvij. **D**e monacho quē acidia non sinebat surgere ad
vigilias. ca. xxviii. **D**e sacerdote cui in orōe dormitanti crucifix⁹ dorsū
vertebat. ca. xxix. **D**e tentacōib⁹ atq; visionib⁹ christiani monachi vall
sancti Petri. ca. xxx. **D**e Henrico ouerso vilarienti q̄ grauiter tētatus
fuit eo q̄ non eēt filiū legitim⁹. ca. xxxi. **D**e serpente quē vidit fr̄ Con
rad⁹ in dorso ouersi dormitantis in choro. ca. xxxii. **D**e ouerso cui cat
r⁹ visus est oculos claudere cū in choro dormitaret. ca. xxxiiij. **D**e Fre
derico monacho cui in choro dormitanti diabol⁹ novū stramineū in oculo
fecit. ca. xxxiiij. **D**e monacho circa quē in choro dormitanti porci
videbant. ca. xxxv. **D**e dño Geuardo abbe q̄ monachos in f̄mōe dor
mitantes p̄ fabulā excitauit. ca. xxxvi. **D**e Hērico milite apud nos ca
renā faciente et de lapide in q̄ dormiebat tpe orōis. ca. xxxvij. **D**e mō
cho in choro frequē dormitante quē crucifix⁹ in maxilla percussit et extir
xit. ca. xxxviii. **D**e puella reclusa q̄ deū ⁊ angelos eē dubitans de corpe
egressa p̄ sp̄m vidit angelos scz et aiās sicq; ad corp⁹ regressa ē. ca. xxxix.
De sanctimoniali q̄ in fide dubitans et despans in mosellā se p̄cipitauit
ca. xl. **D**e ouerso q̄ ex despacōe in piscina se suffocauit. ca. xli. **D**e s̄ac
timonialī q̄ a q̄dam maligno ouerso dementata in puteum se p̄cipitauit
ca. xliij. **D**e iuuēcula q̄ ex tristitia se suspendit ab amasio suo ōtēpta. ca.
xliij. **D**e adolecēte q̄ vestib⁹ suis delusis ex tristitia se suspēdit. ca. xliij.
De Balde vino monacho q̄nq; in Brunsvich aduocato. ca. xlv. **D**e
scolastico q̄ annū p̄bacōis impleuit in nigro ordine timore silēci. ca. xlvj.
De plato q̄ ordinē vocauit tentacōm. ca. xlvij. **D**e milite q̄ ordinē vita
uit timore pediculoz. ca. xlvij. **D**e tentacōib⁹ Hodefridi scolastici sc̄i
Andree in Colonia. ca. xlix. **I**tem de tentacōe Feyneri successoris ei⁹
dē. ca. l. **D**e nouicio q̄ anno p̄bacōis ōpleto se radi non p̄misit. ca. li.
De nouicio a spū blasphemie tētato et in ōtēplacōe crucifixi liberato. ca.
liij. **D**e nouicio tentato et p̄ nocturnā visionē duaz viaz ad viā reduc
to. ca. liij. **I**tem de Gerhardo nouicio in Alna q̄ p̄ alleluia in sōnis audi
to a tentacōe sua liberat⁹ ē. ca. liij. **D**e mōacho in Ottirburg q̄ p̄ s̄fici
lū Diabol⁹ egrediet̄ añ pedes ei⁹ a tētacōe apostasie liberat⁹ ē. ca. lvi. **D**e
sanctimoniali q̄ dū nocte vellet ire ad seculū et caput ostio illideret a tēta
cōe liberata est. ca. lvi. **D**e auaricia et filiab⁹ ei⁹. ca. lvij. **D**e Cesario
milite. q̄ canonicis Bunnensib⁹ debitā pecuniā negauit et gressū p̄didit
ca. lvij. **D**e monasterio. q̄ dñs ob fraudē cellerar̄ij plagauit. ca. lix.

Quarta distinctio De tentacione

De plaga domus vilariensis. ca. lx. **D**e abbate q̄ cellerario suo ob do/
lū deposito aduersarijs bona p̄ q̄b̄ stendebant vltro dimisit et eadem
ab eis coact̄ recepit. ca. lxi. **D**e vltico p̄posito Steiueldensi ⁊ ouerso
auaro quē amouit. ca. lxij. **D**e abbate q̄ au diuit in orōe dedisti heredi
tatē timentib̄ te. dū timeret abbaciā a potente edificatā suscipe. ca. lxij.
Quid ep̄s Philipp̄ dixerit. cū domū nr̄am obstrueret. ca. lxiiij. **D**e
largitate paupib̄ famis tpe a domo vall̄ sancti Petri exhibita. ca. lxxv
Itē de hūanitate quā dñs in ih̄emenrode eodē tpe in paupes fecit et q̄
multo pl̄ a deo recepit. ca. lxxvi. **I**tē de claustro Westfalie cui de' expē
sas paupib̄ exhibitas duplo restituit. ca. lxxvij. **D**e claustro ob abbatl.
auariciā depaupato et ob recepcionē duoz̄ frat̄z. scz date et dabit̄ rur/
sū ditato. ca. lxxvij. **D**e femina q̄ hospitalitatē abbatib̄ Cisterciens̄ or
dinis exhibuit et ditata est. et eadē exclusa pauperata. ca. lxxix. **Q**uō in
telligendū sit date et dabit̄ vobis. ca. lxxx. **D**e hospitalitate moāchoz̄
de lacu. ca. lxxi. **D**e inhospitali p̄posito nigri ordinis. ca. lxxij. **D**e gu
la et filiab̄ ei'. ca. lxxiiij. **D**e Corado scolare q̄ p̄pter esū vni' pomi auū
culi sui grā p̄iuat̄ est. ca. lxxiiij. **D**e seruo q̄ p̄xide extra p̄ceptū dñi sui
apta grām ei' p̄didit. ca. lxxv. **D**e vxore militis q̄ tentacōe victa palu
dē a marito p̄hibitā intrauit. ca. lxxvi. **D**e milite penitente quē tenta
cio arboris vetite. extinxit h̄ non supauit. ca. lxxvij. **D**e trib̄ granis q̄/
b' abbas Bisilbtus se d̄ire dicebat pulmenta monachoz̄. ca. lxxvij.
De sermone monachi illitterati ad Henricū cardinalē albanensē. c. lxxix
De clerico cui xp̄s panem ordeaceū lateri suo intinctū porrexit. ca. lxxx.
De nouicio quē diabol' formā dimidiij panis offerendo decepit. ca. lxxxi
De Arnoldo monacho cui in choro dormitanti diabol' carnes obtulit
ca. lxxxij. **I**tē de ouerso in missa dormitātē q̄ lignū p̄ carnib̄ rodebat
ca. lxxxij. **D**e virgine abstinate cui diabol' anserē obtulit. ca. lxxxiiij.
De ouerso in cellario comedēte carnes. ca. lxxxv. **D**e gallina cui' visce
ra versa sunt in bufonē. ca. lxxxvi. **D**e Hermāno incluso cui diabol' p̄
piscib̄ obtulit stercoza eq̄na. ca. lxxxvij. **D**e Steinhardo p̄ditore q̄ p̄ al
lia cecidit. ca. lxxxvij. **D**e Flozino p̄posito cui morsell' carniū gutturi
infixus est. ca. lxxxix. **D**e cellerario q̄ p' opletoriū siciens inclinādo li
berat' ē. ca. xc. **D**e Henrico cognomento fig. ca. xci. **D**e luxuria et fi
liab̄ eius. ca. xcij. **D**e milite conuerso quē vxor tpe tentacōis repetiuit
ca. xcij. **D**e graui tentacione Rich Wini cellerarij ob litteras cuiusdā
sandimonial'. ca. xciiij. **D**e iuuenē p̄ verba hec diabole ofessor meus p̄
cipit tibi. vt cesses me tentare a stimulo carnis liberato. ca. xcvi. **D**e ten
tacionibus monachi qui resistendo coronā meruit imp̄ialem. ca. xcvi.

Quarta distinctio De tentacione

De Bernardo monacho tētato q̄ se in sōnis vidit eunuchizari. ca. xvij.
Vita dñi Euerhardi plebani sancti Jacobi. ca. xvij. **D**e clerico in su-
latia ad accusacōem adultere abusto. ca. xix. **D**e ouerso. ad cui⁹ pe-
des ancilla sibi lectū fecit. ca. c. **D**e p̄posito q̄ moriens spe oualescencie
cū fēia peccauit. ca. ci. **D**e nobili Castellana. q̄ stimulū carnis in aq̄ re-
strinxit. ca. cii. **D**e sanctimoniali in Anglia q̄ a suo puifore tentata est.
ca. ciiij. **Expliciunt capitula**

Incipit quarta distinctio De tentacione.

Capitulum primum.

Monachus

Ascendentes filij israhel de Egipto. mox tētari sūt in des-
erto Egipt⁹ designat mundū siue peccatū. desertū monaste-
riū Respectū em̄ multitudinis a multis deserit et a paucis
incolit Egipt⁹ interpretat tenebre. vel tribulacio. vel angus-
tia vel psequens Et vbi maiores tenebre. t̄bulacōnes. an-
gustie et psecucio. q̄ in mundo et in pctō! Nusq̄. Filij isrl
sunt electi q̄q̄. q̄ statim vt egressi fuerint de seculo p̄ conuersionē et de pec-
cato p̄ otricōm atq̄ pfessionē. vix esse p̄t. q̄n in monasterio q̄si in deserto.
circa principiū maxime multimodā incurrent tentacionē. Et ogrue videt̄
in q̄rta distinctōe esse tractandū de tentacōe. qz q̄ternarius stabilitatis
numerus est Corp⁹ enim quadratum in quācunq̄ ptem vergat. stationē
naturalem seruat Cum peccator ad dominum corpe deserendo seculum
fuerit conuersus. corde p̄ peccatis suis contritus et oris confessione iusti-
ficatus atq̄ confirmatus. tunc ad pugnam tentacionis procedet securi⁹
et cum hoste dimicabit efficacius. vnde saluator post baptismuz non añ
permisit se tentari a diabolo Confessio oris cum contricione cordis. secū-
dus baptismus est hinc est. q̄ apostoli post aduentum sp̄s sancti p̄secucō-
nibus exponuntur. in cuius figuraz mox post penthecosten libri reguz le-
gun̄. in quibus bella fidelis populi cum gentibus. id est virtutum cuz vi-
c̄ijs commemorantur **Donicius.** videtur is rectus esse ordo iustificacō-
nis. vt sicut contricionem confessio. ita confessionem sequi debeat satisfac-
tio **Monachus** Iuste quidem moueris. sed tentacionis vim non intelli-
gis **D**e apud religiosos et maxime in ordine monastico. satisfactio p̄ pec-
catis siue penitencia sit tentacio. facile tibi ex verbis bene ex p̄tis. i. sancti
Job pbabo **D**icit em̄. milicia est vita hominis sup terrā **Alia** trāslacio h̄z.

Quarta distinctio De tentacione

Tentacio est vita hominis Et militia est et tentacio Militia ppter exercitium. tentacio ppter laborem et periculum Et nota q non dicit tentacio est vita animalis. sed hominis. id est humane et rationabiliter viuentis. qualis est vita religiosoz qui fm spm viuunt et desideria carnis non pfi ciunt **Seculares** vero atqz carnales qui fm carnez ambulant. im pprie tē tari dicuntur. qz mox vt tentamenta sentiunt. vel cōsentiunt vel tepide resistunt similes equo et mulo qbus non est intellectus **Sed** in chamo et freno maxille eorum constringende sunt qz ad deum non approximabunt. si ergo tētacio est religiosoz vita qui vigilando. ieiunando. orando. in pperis et aduersis obediendo et propter xpm nihil in hoc mundo terzeni possidendo semp vicijs et concupiscencijs contradicunt. necesse est vt ipsam tentacionem concedas pro peccatis illoz satisfacionem. venientib⁹ ad ordinem nostrum eciam si innumera et grauissima omiserunt peccata nihil eis iniungitur p satisfacione nisi vt ordinem seruent **Hinc** est q sac tus **Bernardus** cum tempore quodam quendam regem Francorum in ordinem recepisset illi solummodo post factam confessionem dominicam oracionem iniunxit. Quo turbato putans sibi a sancto illudi respondit abbas beatus. **Tu** tm hanc oracionem dicitis. et ordinem custodi et ergo pro peccatis tuis racionem reddam in die iudicij **Item** Cum alio tempore idem sanctus transiret casu. vbi homo reus erat suspendendus et peteret eum sibi dari. **Judex** qz diceret. Domine fur est et suspendio dignus. respondit abbas **Da** mihi eum et ego eum suspendam. ordinis distictionem suspendium appellans. **Hoc** induluz est ordini a sede apostolica vt eius obseruacio pro qualibet satisfacione peccatoribus sufficiat. **Monicius**. Si religio nostra pro peccatis nostris est satisfactio. et eadem satisfactio exterior est tentacio. nosse vellem in quibus et a quibus tentemur. **Monachus**. In quibus tentamur innumerabilia sunt. a quibus vero tentamur quatuor sunt. deus scilicet. caro. mundus. dyabolus. **De** a deo tentamur testis est **Moyse**s qui dicit. Tentauit deus **Abraham** **Item** iudeis. Tentauit vos dominus deus vester. et cetera. **Deus** vero scdm q apostolus **Jacobus** dicit. Intentator est malozum. **Tres** residui tentatores sunt hostes et ideo vt hostes cauendi. **Cedendo** eis confundimur. **resistendo** meremur. **vincendo** coronamur. **Quantus** sit in tentacione labor. quantus timor. quantū dispendium. quantum ve meritum sequencia declarabunt exempla.

Capitulum secundum.

Septem sunt vicia pncipalia. de vna virulenta radice supbia scz

b 3

Quarta distinctio De tentacione

pullulancia ex quib' pene vniuersa pcedunt tentamenta **P**rimū viciū su-
pbie succedens. est inanis gloria. secundū ira. terciū inuidia. quartum aci-
dia vel tristitia. qntū auaricia. sextū gula vel castrimergeria. septimū luxuri-
a **E**x his quedā spūalia sunt. vt inanis gloria. ira. inuidia **Q**uedā corpa-
lia. vt gula. luxuria. quedā mixta. vt acedia auaricia **A**cedia inquātuz pti-
net ad dolorem cordis viciū spirituale est. inquantū ad torporem corpo-
ris corpale est **S**eptem iste pestes septem isti sunt riuuli. quib' irrigat ter-
ra egypti. i. tenebrōsū cor peccatoris **E**t sicut Nilus ex cuius abundancia
diuiduntē septem riuuli. fluit ex paradiso et deriuat p **E**gyptum. **I**ta lucifer
ppter supbiam eiectus de celo p hec septem vicia se diffundit p cor huma-
nū peccatis mortalib' tenebrōsū **S**eptem hec vicia designant. septem ille
gentes immunde. q̄s dñs a facie isrl de tra pmissionis deleuit designan-
tur ⁊ per septē demonia. q̄ saluator de corde marie magdalene eiecit **E**x
quatuor rotis huius septenarij **J**ohel ppheta q̄dirigam construit phara-
oni dicens Residuū cruce comedit locusta. residuū locuste comedit bruc'
residuū bruci comedit rubigo. p erucā beatus **G**regorius notat libidinē
p locustā inanam gloriā. p brucum ingluuiem ventris. p rubiginem iram
Multi domant libidinē h̄ inde eriguntur in supbiam. de superbia ruunt in
ingluuiem. de nimia comestione et ebrietate in iram vertunt **T**res eq̄ cur-
rum hunc trahentes tria vicia sūt residua. inuidia videlicet. tristitia. aua-
ricia **E**cce tria et quatuor scelera. q̄bus diabol' vehit fm **A**mos ppheta
in damascū. in gazā. in tyrū. in edom. in amon. in moab. etiam in iudaz ⁊
isrl **M**ouici'. cū vicijs istis tentamur sunt in nobis vl' extra nos? **M**o-
nachus **P**ost ingressum virtutū non sunt in nobis p habitū ⁊ vsū sed fm
fomitē **S**icut in ingressu filioꝝ israhel septem ille gentes non sunt omni-
no delete sed tributis subacte sic ingressis virtutibus in terzaz cordis nri
vicia prozsus non extinguūtur sed restringuntur et sicut postea filij isrl se-
pius a reliquijs earundem gentium impugnabantur **I**ta per fomitē vi-
ciorum frequenter virtutes nostre tentantur et exercitantur **M**ouicius
Rogo vt de viribus horum septem vicioꝝ me expedias ⁊ q̄ acrit nos
tentent sub iunctis exemplis ostendas.

Cap. iij

Superbia

Superbia que primum locuz tenet inter vicia est singularis ex-
cellencie super alios quidez appetitus vnde dicta est superbia
quasi supra briaz id est mensuram se extollens **S**ub hoc vicio
in predicto septenario a quibusdam inanis gloria comprehen-
ditur. **D**uo enim genera sunt superbie. vnum intus est in cordis elatione

Quarta distinctio De tentacione

alteꝝ foꝝis in opibꝝ ostensione **P**rimū pprie dicit supbia alteꝝ iactancia vel inanis gloria **S**upbie ppagines et vires sunt inobediencia inconstācia. ypocriſ. contencōes. pꝛinacia. discordia. nouitatū pꝛumpcōes. Quātū p viciū supbie caro mund⁹ et diabol⁹ non solū seculares sed et personas claustrales tentent sequencia declarabūt

Cap. iiii.

Rhemerode conuersus qdā fuit natione Coloniens̄ nomine Liffard⁹ vir satis humilis ac mansuetus hui⁹ erat officij sues monasterij custodire Circa finē vite ei⁹ sicut mihi retulit dñs Hermann⁹ tunc abbas illi⁹ tali ordine tentatus est a spiritu supbie **C**ū esset senex et diu porcos pauisset talia cepit in cogitacōib⁹ suis tractare. qd est qd ago? Homo sū bene natus sed ppter hoc vile officium dñib⁹ amicis meis despect⁹ Non ero diu⁹ ei⁹ in hoc loco subul⁹ ad illoꝝ confusionē **E**x q̄ mihi non p̄cū recedā hinc q̄ cum fixū teneret in animo q̄ mane recederet de monasterio tentacōes diu⁹ non valens sustinere nocte eadē cū in lecto suo sederet et vigilaret psona quedā reuerenda illi apparuit et vt se seq̄ret manu signauit. mox ille surgens calciamenta induit. et p̄cedentē secur⁹ ad ostiū dormitorioꝝ venit. q̄ celit⁹ patefacto simul ad ianuā accesserunt ecclesie. quā eadē potentia cōsiderans aptā simul ingressi sunt **I**ta ei signis erat importun⁹ vt nō posset non seq̄ p̄cedentē **C**ūq; duceret p̄ mediū choꝝ conuersoꝝ et corā altari sancti Johannis baptiste transiens p̄funde inclinaret et ordinate. inclinauit et ille dicens. bene fecisti sic p̄funde inclinando. venientesq; ad meritoriale ostiū ecclesie. p̄ quod itur in claustrū viderunt illud ostiū sicut aptū qd ducit ad cymiteriū. vniuersa hec ostia noctib⁹ eciam clauib⁹ firmant **H**is visis fr̄ Liffard⁹ miratus est valde. nec tñ aul⁹ fuit illū interrogare. tu q̄s es vel q̄ me ducis **I**ngressis eis cymiteriū. statim apta sunt sepulchra dñia mortuoꝝ. et cū ouersū duxisset ad hominē recentē sepultū dicebat illi. vides hunc hōiem? **C**ito talis eris. q̄ vis ire? **Q**uem cū adhuc ducere vellet ad alia corpa putrida multūq; fetencia cepit ouers⁹ renitit⁹ clamare. p̄ce mihi dñe p̄ce. non em̄ illa possū videre **C**ui ductor r̄ndit **S**i non potes hoc qd cito eius videre. vt qd ppter modicā supbiam vis de portu salutis recedere? **S**i ergo vis vt p̄cā tibi. p̄mitte m̄. q̄ nō recedas ab hoc loco **E**t p̄misit ei. quē cū reducēt. mox clausa sunt sepulchra. clausa sunt p̄ eos ostia singula **E**t cū transiret añ altare conuersoꝝ. ibiq; inclinaret. denuo de hoc eū cōmendauit. satis oñdens q̄ deo placeret inclinatio p̄funda **I**ngressis eis dormitorioꝝ. statim p̄ eos clausū est ostiū. mox vero vt conuersus in suū lectū se reclinauit. p̄sona ducentis dispuit. ⁊ ab illa

Quarta distinctio De tentacione

hora tentacio immissa cessauit. **Mouici?** puto angelū domini fuisse psonā illā q̄ ouersū supbientem tam horrenda uisione erudiret et ad statum humilitatis reduceret. **Monach?** Bene sentis. **C**anta em̄ est clemencia redemptoris vt licet finat suos aliqui seruos grauib⁹ tentacōibus pulsari non tñ eosdē pmittit tentacionibus cedendo mercede suoꝝ laboꝝ fraudari. **Mouici?** Timeo enim. q̄ sepe inanis gloria religiosoꝝ merita impediāt. **Monachus.** vana gloria virtutibus nimis est importuna. et de sanctitate nascitur.

Cap v.

Obsessū quendā amici sui ad quoddam cenobium ordinis nri sepe liberacōis traxerunt. Ad quem egressus p̄or assumpto secuz monacho magne opinionis adolescente. quem nouerat virginem corpe. ait demoni. **S**i p̄cepit tibi monachus iste vt ereas quō audebis manere? **R**espondit demon. non eū timeo. **S**upbus est enim. **Mouicius.** Ex hoc loco satis intelligo. q̄ ex virtute corporalis innocencie in mēte huius monachi natū sit viciū inanis glorie. **Monach?** nec deo placet nec diabolus timz sine hūilitate uirginitatē cū tamen deo placeat et diabol⁹ timeat sine uirginitate humilitatē. **E**cce exēplū

Cap vi

Apuđ nos quōdam monachus fuit nomine Theobaldus. aī cōuersionem leccator ope uino et tesseri⁹ dedit⁹ totus et prop̄ suam scurzilitatem in tota ciuitate Colonienſi notissimus. sepe illū nudū per plateas eiusdem ciuitatis incedere uidi. Tandem de scurzilitate sua compunctus ad intercessionem priorum Colonienſiuꝝ a domino. **S**euardo abbate nostro susceptus in domo nostra nouitius est effectus. **C**um esset in probatione sperans deo nihil esse acceptabilius operibus humilitatis. vt sibi lauare concederetur panniculos cauterioꝝ petiuit et obtinuit. **Q**uod cum fecisset per dies aliquot tentator affuit et sagitta superbie cor eius vulnerās huiusmodi cogitationes imisit. **Q**uid agis o stulte? **Q**uid ad te pertinet horum immundicias quozum tu forte natione maior es lauare? **D**um huiusmodi cogitationes aliq̄to tempore in eius corde versarentur a dyabolo illas esse intelligens qui rex est super omnes filias superbie. **D**ie quadam panniculos solito diligentius lauit et vt diaboluz amplius confunderet. immissamq̄ superbiā retunde ret ipsam ablutionem bibit. **V**idit hec dyabolus et inuidit et quem per

Quarta distinctio De tentacione.

spiritum superbie prosternere non potuit terroribus aggressus est. Hoc que dicta sunt retulit mihi dominus Henricus abbas noster asserens se ab eius ore audiuisse sub typo confessionis. **E**t ipsa enim immunda et fetida potatione ita in ventre torzionibus fortissimis torquebatur ut omnia eius interiora diripi viderentur. Nocte quadam cum natura cogente iret ad puatam duos homines in trabe eiusdem camere suspensos vidit. Erant eorum corpora nigra vestimenta laniata. facies velate. ut nihil aliud quam fures putarentur. Quos cum nouicius ex improviso conspexit. valde teruit et pene extra mentem factus ad dormitorium recurrit. et iuxta lectum Henrici monachi postea maioris cellarii. anhelus resedit. **E**t sicut mihi idem Henricus recitauit ita contremuit. ita crebris singultibus pectus pulsauit. ut valde miraretur quomodo haberet vel quid vidisset. Cui cum signasset ut iret dormitorium eo quod frigus esset et ille in sola tunica sederet non adqueuit. Tunc scapulis eius premententi sui iniecit. sicque usque ad signa matutinalia sedere permisit. **N**ouicius. mirum quod paries nouus tam valide impulsus subsistere potuit. **M**onachus. Piu non stetit. quia crebris tentacionum ictibus quassatus. tandem sub specie boni deceptus est et deiectus. factus vero monachus ut sibi liceret visitare cognatos suos in francia. quos ante conuersionem in viginti annis non viderat nec videre curauerat. et illic esse per annum in quadam domo ordinis nostri ab abbate cum multa importunitate extorsit. **V**ixit et rediit. ac deinde apostasiam incurrens. extra ordinem defunctus est. **R**etulit enim nobis quidam vagus clericus. qui etiam finis eius interfuit. quod quidam seculari sacerdoti fuerit confessus et ab eo inunctus atque communicatus. sicque in bona contricione defunctus est. **N**ouicius. **E**t nimis importuna demonum tentacione hic disco. plus eos timuisse nouicij huius humilitatem. quam supradicti monachi virginitatem. **M**onachus. **Q**uoniam contraria sit illorum superbie vera humilitas ex sequenti capitulo plenius agnoscetis. **Q**uod didurus sum de sancto Bernardo gestum audiui et quia nusquam scriptum inueni. scripto mandare dignum duxi.

Capitulum septimum.

De quadam humilitatis causa sanctus abbas Bernardus a ferrario sibi iussit vngentum dari et in calefactorio ignem fieri. **Q**ui quidem super se ostium claudens. ne enim ex opere tam despecto laudem querere videretur. calceos suos inungere cepit. **I**nuidens tante humilitati superbie spiritus

Quarta distinctio De tentacione

officinā hūilitatis in forma hōesti hospitis intravit. et vbi eēt abbs clara voce req̄siuit. Ad quē cū vir sāt̄ oculos leuasset. demō clamauit Wach q̄lis abbas? Certe magis deceret illi hōestate hospitib' occurzere. q̄ ad confusionē frat̄z suoz in calceis inungendis occupari. Statim vir sāt̄ p̄ sanctū sp̄m illū intelligens sp̄m esse immundū. rursū ad op' humilitatis oculos reflexit et sp̄s ille ventosus in aerē resolut' nusq̄ comparuit. **Monachus.** Si viri iusti in opib' despectis timent elacionē. vel quod min' est notari ab illa multū nobis cauendum est de vana gloria q̄n opa exerce m' sāt̄a et honesta. **Monachus.** qd appellas opa sāt̄a et honesta? **Monachus.** Orare. cantare. p̄dicare. hīs q̄q̄ similia. **Monachus.** nobis q̄ iusti nondū sumus vt dicis plurimū cauendū est de inani gloria quia orātes frequent' ecia nolentes extollit ipsa lacrimaz gracia et deuotio cordis. cantantes siue psallentes dulcedo vel sonoritas vocis. p̄dicantes sepe tētat et inflat sciencia. eloquencia. et sublimitas sermonis. Alij qd omnino stulticie deputandū est. cū non habeant grām orandi vel vocē cantandi siue sciencia facundiāq̄ predicandi. q̄n de habitis gloriāntur. Qd eciam maioris demencie est. qdā ad hoc t̄m orant cantant p̄dicant. vt laudē humanā atq̄ tpale emolumentum ex eis consequantur. De talibus saluator dicit in euangelio. **Mathei sexto.** Amen dico vobis receperunt mercedē suā. i. hoc quod. quesierunt. laudē scz hōim et lucrū. Ita iam dictis operib' sāt̄is quosdā tantū in p̄bia ad meritū tangit. aliosq̄ p̄ delectationē angit plurimos vt ypocritas p̄ consensū et desiderium victos fortit' premit. vis nunc aliqua de talibus audire exempla? **Monachus.** hoc dudū desiderauit. **Monachus.** de excellēcia orōis habes exemplum in secūda distinctio. capitulo vicefimo secundo. vbi diabolus ad monachi lacrimas respexit cum eum gracia eadem extulisset. Quantum sit periculuz in vocis extollencia exempla te instruent subsequēcia. De monacho mōtis cassini q̄ in vigilia pasche bñdicto cereo translatus est.

Cap. viii.

Sicut didici nō ex lectōe sed ex cuiusdā magni tā vita q̄ doctri na viri relatione monachus quidam erat in monte cassino vocem habens suauissimam. Hic cum in vigilia pasche in veste leuitica cereum benediceret et voce dulcissima dulcissimam eiusdem benedictionis melodyam resonaret et vox eius in auribus omnium tanq̄ musica in conuiuio vini benedicto cereo aliozū translatus nusquaz cōparuit. Et nescitur vsq̄ in hodiernum diem a quo sit translatus. vel in quem locum depositus. **Monachus.** Quid si illum transtulit angelus

Quarta distinctio De tentacione.

Dñi! **M**onachus Hoc non est visū eis qui vitam illius nouerāt. magis timetur q̄ causa raptus eius fuerit vicium suborte elacionis. q̄ meritū deuotionis **A**udi quid **A**ugustinus dicat. q̄ciens pl̄ me delectat inq̄t cāt̄ q̄ res que cantatur tocies me grauiiter peccare confiteor. **E**t organum illud spiritus sancti beatus sc̄z papa **G**regorius etiā dicit **C**ū blāda vox queritur vita sobria deseritur **E**cce exemplum

Cap̄ ix.

Quēpe quodā clericis q̄busdaz in ecclesia q̄dam seculari fortit̄ id est clamose non deuote cantantibus et voces tumultuosas in sublime tollentibus. vidit homo quidam religiosus. qui forte tunc affuit. quendam demonem in loco eminentiori stantem saccum magnum et longum in sinistra manu tenere. qui cantantiū voces dextra latius extensa capiebat. atq̄ in eundem saccum mittebat. **I**llis expleto cantu inter se gloriāntibus. tanq̄ qui bene et fortiter deum laudassent **R**espondit ille. qui vidit visionem. **B**ene quidem cantastis. sed saccum plenum cantastis **M**irantibus illis et interrogantibus. cur hoc diceret visionem eis exposuit **H**oc mihi retulit abbas ordinis cisterciens̄ vir summe grauitatis **H**is exemplis non rephendit̄ deuot̄ clamor. q̄ deus laudat in cantu et in psalmodya. sed tm̄ inanis gloria **M**emini p̄phetam dixisse **C**ircubo et immolabo in tabernaculo eius. hostiā vociferacōnis cantabo q̄ psalmū dicā dño **Q**antum ei deuota placeat vocum exaltatio. satis audies in sequenti distinctio. capitulo quinto. **I**bidem inuenies quantum ex hoc demones letentur si sine humilitate in psalmodya voces exaltentur. **A**udi nunc exemplum satis terribile. de superba et lucriatiua predicatione

Cap̄ x.

Et tempore quo **O**liuerus scolasticus **C**oloniensis cuius in se cūda distinctio mecionem feci. crucem predicauit inter brugge et ghent ciuitates flandrie. venit ad fratrem **B**ernardum monachum nostrum. qui tunc comes erat verbi et collega eī **O**liueri sacerdos quidam **S**ygerus nomine in habitu religioso capam habens in pectore signatam quasi templarij. **E**rat autem facie pulcher. et statura procerus atq̄ in suo ydeomate satis facundus **H**ic euz obtulisset iam victo **B**ernardo diuersi coloris gemmam. et dixisset se illā attulisse de septia et tante esse virtutis vt victoriosos efficeret. qui ea vterentur. **R**espondit ille **D**omine vestra non recipiam. si potero vos apud

Quarta distinctio **D**e tentatione

magistrum rationabiliter promouere bene experiemini. **N**o hoc videbatur laborare ut haberet auctoritatem ab illo predicandi. **E**adē die processit ei sermone facere ad populum. **S**equenti die cum presbyter Bernardus in prima stacione verbum exhortacionis proposuisset turbis et Sigerus adiecit finito sermone Sigerus presbyter in terra corruit et quasi obsessus sicut reuera fuit. omnes sui corporis gestus formauit. **M**ox accurrens magister oliuerus cum clericis hodie signauit. et in ecclesiaz tractum coram altari deposuit. vbi multas blasphemias et verba quodam horribilia. miser ille in deum et in eundem Oliuerum euomuit. **T**unc corio ligatus curruque impositus ad notos suos deportatus est. **Q**ue ut aiunt demon quanta die putat ei promiserat extinxit. **E**x cuius vexacione seu morte satis datum est intelligi quod eius predicacio non fuerit deuocionis sed magis ambicionis. dicitur et apostata fuisse et a domino papa laicus ut eum puincia toleraret obtinuisse. **A**lij dicebant quod etiam fuerit in naue illa excommunicata quam Baracenis vendiderat arma bellica in septima. **N**ouicius miror quare dominus in isto homini contempnitatem acrius vindicauerit cum tales sint plurimi sacerdotes christi sacrosancta ministeria indignissime tractantes et tamen per occasionem illam predicantes. **M**onachus ad terrorem arbitror factum aliorum sacerdotum tamen ne fermentarent illam purissimam predicacionem crucis que tamen fiebat ad honorem christi. tamen propter merita iam dei Oliueri. quod dure christus tunc temporis vindicauerit dolos et iniurias sibi in predicatoribus irrogatas habes exemplum in huius distinctio. ca. vij. de Godescalco usurario qui dispensationem dolose circumuenit habebis et aliud in. ca. sequenti de superba vetula que magistrum Arnoldum predicti Oliueri discipulum predicantem subsannauit.

Capitulum

Quoniam est idem Arnoldus pastor in Burgonde que est villa cluencie et in die apostolorum Petri et Pauli eius prochiani quondam ludum annuum in choreis et musicis instrumentis recolerent ipse iam habens predicandi auctoritatem cum cruce ad choream accessit. et ut a ludu diaboli recederent omnes monuit. rogauit et precepit. quod cum in eodem loco predicare cepisset. quodam obediens ad predicacionem eius venerunt. **A**lij cum indignacione recedentes contra choream steterunt. nonnulli in sua pertinacia permanserunt. **I**nter quas erat vetula vna stulta ac superba. que quicquid ad sacerdotem domini in chorea circueundo venisset. contra eum respiciens cantando subsannauit. que infra horum subito defuncta est. quam vir sanctus sic defleuit ac si manibus suis illam extirpasset. per vicium superbie multos diabolus tentat. vnde studendum est omnibus maxime religiosi et claustralibus ut sic se in verbis in gestibus. in vestimentis. et in ceteris omnibus que ad usum exteriorum pertinent. exhibeant ne apud seculares in vicio superbie notabiles fiant.

Quarta distinctio De tentacione

Cap. xiij

Nobilis quodam monasterium quoddam in Francia spoliavit. Erat n. de ordine nigroz. Placuit abbati et fratribus. ut unus ex monachis ad regem Philippum qui tunc regnabat mitteretur. pro quem ei violencia militis exponeret. Missus est iuuenis sanguine nobilis. tanquam apud regem propter cognatos aliquid amplius posset impetrare quam ceteri. veniens ad regem ait. Domine vir ille nobilis multum indebite monasterium nostrum dampnis et iniuriis vexat. sepe fratres ac familiam nostram minis ac contumeliis molestat. Rogat maiestatem vestram humiliter conuenit noster. quantum intuitu diuine remuneracionis eundem nobilem ab iniuriis tantis compescatis. et ad satisfacionem condignam de ablatis compellatis. Considerans rex gestus vel habitum monachi ait. Domine quis vel vni estis? Cui cum iuuenis diceret. domine filius sum illius. patris sui nominans. respondit rex. Bene nobilis estis. Cuius rex post hec nescio quod diceret monachus subiunxit. vere domine omnia que habemus rapit. et iam pene nihil nobis dimisit. ad quod respondit rex. vere domine hoc bene apparz in calceis vestris. si aliquid dimisisset vobis corei. non essent tam stricti. Quanto estis ceteris nobilioz tanto esse debetis humilioz. Tunc volens post correptionem illum placare adiecit. Non vos grauare debet correctio mea. quia ad bonum vestrum factum est. Reuertimini ad claustrum vestrum. et de cetero non molestabit vos nobilis.

Cap. xiiii.

Philippus rex Romanorum simile verbum. nescio si habuerit a iam dicto rege Francorum in quendam abbatem ordinis nostri iaculauit. Ad quem cum abbas in equo accessisset de necessitate domus sue cum illo locuturus rex eius calciamenta que nimis erant stricta considerauit. Quem cum interrogasset vnde esset. Respondit ille. Domine de paupere domo. Et rex. Bene apparet in calceis vestris. quod domus vestra pauper sit. Nam coreum ibi carum est. De quo verbo valde confusus est abbas. **Conuicius. Merito superbia confunditur Monachus.**

Cap. xv.

Hinc preterito abbas quidam de ordine nostro bene notus mihi cum occurreret Frederico regi Romanorum qui auunculo suo Philippo successit in imperio habens cum illo loqui aliquid

Quarta distinctio De tentacione

ita cepit equus ei hincire. lasciuire et in saltu se dare ut regi in equo satis mansueti sedenti nullo nisu posset propinquare. **Monachi**. quod tunc posset tantum principem cogitasse? **Monachus**. Puto illum non modice fuisse scandalisatum. nam simile ei in equo eodem contigit mecum et ego scandalisatus fui in eo prope equum ire cedens vero a rege cum multa erubescencia equo illo effreni uti noluit de cetero. **Abbas** iste homo erat senex simplex satisque humilis ac disciplinatus licet in hac equitatura minus fuisset circumspectus. **Monachi**. quod iuste in religionis secularibus displicet deo placere non potest. **Monachus**. vix dicis quod deo debemus conscientiam hominibus famam omnibus christianis debere a christo. **Discite a me** quod mitis sum et humiliter corde. ut enim taceam de scandalo secularium in superbia religiosorum cum iudei et pagani superbia vel signa superbie vident in christianis religionem christianam horrent et blasphemant nomen christi pro eis. de hoc tibi verba christi dicitur a raceni referam. memoria valde dignissima.

Ca. x

Fater Wilhelmus aliqui camerarius noster ante conversionem canonicus fuerat apud traiectum inferus. **Hic** tempore adolescentie sue signatus cruce gratia officii sepulchri transfretauit. **Ante** quam nauis in qua erat portum achoris attigisset ignem facularum ante ortum aurore circa ciuitatem in diuersis locis tam ipse quam ceteri viderunt. **Qui** cum interrogassent nautas causam ignis responderunt. **Tempus** est estiuum et ciues propter calorem tentoria sua ob refrigerium circa ciuitatem metati sunt. **Hoc** ita esse putantes in portum achoris deuenerunt et tunc primum quod saraceni obtinuissent ciuitatem cognouerunt. **Eodem** tempore peccatis nostris exigentibus data fuerat terra sancta in manus Saladin regis sirie regnante Frederico romanorum impatore. **Moradinus** autem filius Saladini vir naturaliter pius et beneficus tunc erat in ciuitate. **Hic** cum nauim christianorum in portu vidisset et eum causa aduentus eius eo quod esset sola non lateret. miseratus christianorum quondam nobilem paganum in lingua gallica satis expeditum ad nauem cum galea misit pro qua ne timerent mandauit. usque ad illam horam fuerant suspensio positi ignorantes utrum essent occidendi vel capiendi. **Inter** i nobilem quondam christianum de Alemania oriundum in extremis laborans omnia sua arma valde decetia cum fessis dextrariis pro eisdem paganum. **Moradino** misit pro vita fratrum illi supplicans. **Ego** inquit fessis animis uocera christo in his armis seruire sed ut video non est eius voluntas. **destinati** sunt et nunc christiani ex quibus unus erat frater Wilhelmus prope conscientiam lingue gallice quam munera principum prestant. **Moradinus** uero ut vidit penam transmissa cum multa deuotione suscepit et singula. **horicam** dipeum galeam gladium necnon et dextrarios deosculans. quia per sem ipsum visitare uellet infirmum remandauit. **Inter** militem mortuo et caute appenso lapide eiectione demerso alioque milite egrotato etiam

Quarta distinctio De tentacione

eque nobili viro in loco infirmitat. ei⁹ reposito. rex mane cū multis diuersi
colozis galeis egress⁹ aduenit. nauē intrauit et de trāmissis grās referēs
añ infirmū sedit at qz cū medico quē secū adduxerat de oualescēcia illius
disputauit. **O**btulit et quādam nobilissimi generis poma q̄ creuisse dicebat
in orto patris sui apud damascū. deñ ait infirmo **P**ropter te omib⁹ xpianis
bñfaciā. **N** q̄ cū peterent dductū ad ciuitatē sctā Iherlm̄ quā adhuc tene
bant xpiani rñdit. **N**on eēt vobis tutū neqz mihi honestū si latrunculi q̄
mō p oēs vias illi⁹ vagantē vos lederent et dductū violarent **E**gress⁹ do
de nauī tā egroto qz ceteris valedixit dans eis licenciā repatriandi oītra
impet⁹ saracenoz signo teli regal illos muniens. **T**unc sup̄ dict⁹ nobil⁹
pagan⁹ reducēs secū in ciuitatē frēm Wilhelmū interrogauit cū dicens. dic
o iuuenis quō seuiant Christiani legē Christianā in terza tua? **I**lle dicere
nolens qd̄ vez fuit rñdit **S**atis bene **A**d qd̄ **A**dmiral⁹ **E**gō dicā legē
Christianoz terze hui⁹ **P**ater me⁹ erat vir nobilis et magn⁹ et misit me
ad regē Iherosolimitanoz vt gallicū discerē apud illū ipse vero versa vt
ce misit patri meo suū filiū ad discendū ydioma saracenicz. vñ omis vi
ta Christianoz bñ et optime m̄ nota est **N**ō fuit aliq̄s ciuis adeo diues
in Iherosolima q̄ p pecunia sorozē filiā vel qd̄ execrabil⁹ erat luxurie pe
grinoz vxorem p̄uā non exponeret sicqz illos mercedib⁹ laboz suoz e
uacuaret **I**ta omes gule et carnis illecebris dediti erant vt nihil om̄ino a
pecozibus differrent. **S**upbia vero sic in eis regnauit vt cogitare nō suf
ficerent quali mō vestimenta sua inciderent stringerent atqz cultellarent.
Idem dico de calciamentis **E**t adiecit **C**onsidera vestimenta mea calcia
menta mea qz sint rotunda qz ampla qz simpliciter et humiliter formata
Sicut nobis retulit idem Wilhelm⁹ manicas habebat laxas et amplas
sicut monach⁹ **N**ulla erat in vestib⁹ plicaz multiplicitas nulla curiositas
licet ipsa vestium materia foret satis preciosa **E**cce inq̄t ista sunt vicia p̄
ter que eiecit deus Christianos superbos et luxuriosos de terza ista **N**ō
enim diutius potuit tantas illozum iniquitates sustinere. **P**utas quia
nostris viribus obtinuerimus illam? nequa qz **N**ouissime etiam hoc adie
cit **R**eminem ex regibus vestris timemus neqz ipsum imperatorem vestz
Fredericum sed sicut legimus in libris nostris. **C**hristianus imperator q̄
dam surget **O**tto nomine qui terzam hanc cum ciuitate Iherusalem cul
tui **C**hristiano restituet. **N**os ita audientes sperabamus quia prophecū
a illa implenda esset in **O**ttonē imperatore **S**axone qui ante aliquot an
nos defunctus est. **E**odem tempore **S**aladinus humanitatem exhibuit
christianis satis magnam. **C**um esset exercitus xpianozum p̄tm ab eius
exercitu occisus p̄tm captus atqz dissipatus reliquias ciuitatum que se

Quarta distinctio De tentacione

verbum sicut debuit tolerare potuit. volens illi dominus exemplo sue passionis tempore feruore tentacionis. ostendere etiam quod prelati inaequales equaliter propter ipsum forent supportandi. tali exemplo eum informauit. visum est ei nocte quodam leui somno primo quod ipse simul cum abbate suo crucifixum portaret ille in brachio dextro ipse vero in sinistro. **D**um sic illum tenerent equaliter brachiorum crucis quod prior tenebat de manu eius est elapsum et altius est erectum facta quoque est inaequalitas. mox euigilans visum intellexit dicens. quod agis miser? Non equum portas corpus cum abbate cito racionem aduersus illum seruans in corde tuo. **I**nterpretatus est sicut reuera fuit corpus christi esse congregationem. crucem cui fratres pro obedientiam affixi sunt ordinis rigorem. **A**d abbatem eius et prioris spiritualiter spectat uentum qui christi corpus est portare tenere et sustentare. **P**ortare per ordinem tenere pro disciplina. sustentare pro consolacionem. **A**bbas loco patris. prior vice matris. **C**um prior cum abbate suo minus bene concordat non equum lance cum illo christi corpus portat. **I**dem prior cum hac uisione eiusque ut iam dictum est interpretacione minus esset correctus nullo a concepto rancore diuidit aliteram ei ostendit tanto efficacior quanto terribilior. **N**octe quodam licet in somnis non in pictura non in sculptura sed in carneo corpore manifesta uisione uisit saluatore extra se in cruce pendentem. **E**rat quoque uinculis spinosis in quatuor corporis sui partibus eodem cruci alligatus unum uinculum ambebat caput eius frontem scilicet et tempora. **A**liud erat circa pedem tertium circa manum dexteram quartum circa sinistram quantum erat in pedibus circa talos et lignum. **N**ec si diceret illi dominus. **E**go propter te passus cruciamina tam dura et tu equanimiter ab abbate tuo propter me tolerare non potes. non dico uerbera sed uerba. **T**e grauat quod cordi tuo non sapit obedientiam et ego factus sum propter te obediens patri usque ad mortem crucisque opprobria que sunt quasi uincula spinosa. **S**ic ipse sibi retulit dominus mox dedit ei intelligere uisionem hoc modo. **I**n hoc inquit quod christus quod caput est ecclesie ligatus fuit spinis ostendit tibi quod capiti tuo. id est abbati obedire debeas etiam in aduersis. **Q**uia ligatus fuit in pectore docet te quod tuum uelle abbatis tui uoluntati debeat concordare. **C**or in pectore est et in corde uoluntas. **I**n tamen eius tentacio eius precesserat ut locum mutare si possit firmiter proposuisset. uincula inquit manuum eius insinuauit te nihil aliud debere facere nisi quod ipse precipit. **Q**uia autem spinis pedibus se ad crucem ligatum ostendit signat quod tibi non liceat sine eius consensu locum mutare. sed secundum illius arbitrium stare uel ambulare. **E**x his duabus uisionibus tertius simul et eductus de cetero studuit uerba siue facta sui abbatis equo animo propter exemplum sustinere. **M**ouicius. ut uideo non est nobis tutum cum prelati nostris contendere.

Cap. xix

Hno p̄terito cellerarius q̄dam maior cū priore suo de reb̄ exterioribus verbis contendit et videbatur ei. qz valde rationaliter moueret. In ipsa nocte saluator ei in cruce apparuit iacens in terra eratqz velamen tenue ac perspicuum super corp̄ illius expassū. Cuius cum vellet vulnera retracto panno deosculari ymago manu auersa indignabunde illum amouit. Tanqz diceret. non es dignus attactu corp̄is mei. q̄ sero me in priore tuo puocasti. Ille mox cuigilans et causam repulse non ignorans dictis matutinis me p̄nte ad pedes p̄ois se p̄strauit veniam pro excessu suo postulans. **Monachus.** Si dignus est iudicio qui irascitur fratri suo iam non ambigo quin maioris pene sentencie subiaceat q̄ iratus fuerit patri suo id est plato. **Monachus.** Ita est vt dicis. qz maiorem reuerenciā debemus patrib̄ q̄ fratrib̄ siue carnales siue sp̄iales. **Monachus.** q̄d si ex commocione animi verbū ire iaculetur in sanctos vel quod magis est in ip̄m dominū? **Monachus.** Tale verbum dicitur blasphemia que ex ira nascitur et sepe multum acriter a deo vindicatur.

Cap. xx.

Solaris q̄dam parisijs eo tpe q̄ abbas noster ibi studuit verbū contumeliosū in sanctū Abraham euocuit. Quo die tercio defuncto cognouerunt omnes q̄ verbuz audierant q̄ p̄ penaz mortis dominus sanctum suum vindicassz.

Capitulum. xxj.

Hnte hoc q̄nquennium q̄n valida illa erant tonitrua et pene quotidiana aeris intemp̄ie messis impediēbat miles q̄daz p̄uincie nr̄e hō liber de villa satis nobis vicina vidēs a pte occidē tali aerē obscurari. nubesqz ymbriferas oziri irat̄ dixit. Ecce vbi itez diabol̄ ascendit. vix sermonē finierat et ecce orta tonitrua filium eī in sinu nutricis percusserunt ip̄a incolumi p̄manente. Sz et in alijs edificijs scz et iumentis blasphem̄ ille satis flagellat̄ ē vt disceret de celo nō blasphemare. Hec eodē tpe gesta sūt q̄n fulminata ē turris ville nr̄e. Rasso le. vñ stultū est valde vt hō mortal̄ cinis et x̄mis ponat in celū os suum. Ecce h̄mōi mala aliaqz innūera pit ira. **Monachi.** Si dē tā terribilit̄ peccatū ire vindicat in p̄nti puto q̄ huic vicio subiectos acriter puniet in sūo. **Monach.** Ex capitulo sequenti hoc cognosces.

Capitulum. xxiij.

Narrauit mihi anno p̄terito scultet' prime ville q̄ Wintere dici
tur rē satis terribilem Non est diu inquit q̄ hō quidā religios'
et pegrin' in ecclesia nrā ad missam stetit. Stabant iuxta eum
matrone delicate quōdam militū vxores fabulis vacantes q̄
illū orare non sinebant Expleta missa quōdam ex militib' seorsū ducēs dix
it ill' vos dñi orōis causa ad ecclesiā hanc diuertit et ecce diabolo instigā
te tantus erat circa me clamor et susurrū illaz matronaz vt ōnino orare
non possē. Dicā vobis rē terribilem q̄ meis tpib' in villa mea contigit.
Erat ibi puella quōdam bene nata et diuītū filia sed ita iracunda ita oten
ciosa atqz clamosa vt vbicūqz esset siue in domo siue in ecclesia ibi rixas
suscitaret et beatū se iudicaret q̄ euadere posset flagellū lingue illi' Tādē
defuncta ē et in atrio ecclesie sepulta. Mane venientes ad ecclesiā vidim'
tūbam ei' ad instar fornacis fumū eructuantē. vñ exierit et videre volē
tes qd hoc portenderet terrā eiecim' et ecce medietatē corpis supiozem
ignis cōsumperat inferior vero ps ab vmbilico et deinceps illesa apparu
it **Quici'** qd hoc significabat! **Monach'** qd hōies q̄ nouerant illi'
vitā dixerūt hoc et ego dico. voluit de' in eius corpe oñdere q̄ntū ei pla
ceret virt' castimonie et q̄ntū abhorrerz viciū iracundie. qz vgo fuit casti
tatis grā crura ei' cū femozib' illesa seruauit et qz nimis iracunda erat fel
eoz linguā manū cum suis sedib' ignis deuorauit Ira ignis ē. vñ ecclesi
astie. ne struas ligna i ignē iracūdi. i. ne des illi materiā in occasionē iras
cendi. Item. hō iracund' incendit ignē Et ap'. **Jacob'** Lingua ignis ē.
vniuersitas iūqtat. lingua cōstituit i mēbris nr̄is q̄ maculat totū corp' nati
uitatis nostre inflāmata a gehenna **Quici'**. Ita me tua terret orō vt
pponā omnino nō irasci fratrib' meis **Monach'** Tūc btūs eris. q̄ aut vt
ait idē ap'. putat se religiosū eē non refrenans linguā suā. s̄ seduccens cor
sūū. h. ui' vana ē religio. i. inūtil et imunda Lingua inq̄etū malū est plena
veneno mortifero In ipsa bñdicim' deū et prēm et in ipsa maledicim' ho
mīnes q̄ ad similitudinē dei facti sūt. vñ alibi sc̄ptū est de illa Mozs et vita
in manib' lingue **Quici'** q̄ similitudine dī lingua habere man'. **Monach'**
qz sepe cā mortis efficit' corpi et anime si fuerit dura. vite vero vtriqz
si fuerit moll' et graciosa. vñ Salomō Bñsio moll' mitigat irā sermo dur'
suscitat furozem Hoc impletum est in Dauid Sermo durus Nabal in ne
cem propriam gladium eidem porrexit. quem sermo sensatus Abygail
retraxit. Et quia manibus lingue mozs est. creator prudentissimus du
plicem ei murum osseum scilicet et carneum. id est dentes et similit' labia

Quarta distinctio De tentacione

anteponit. pro vitā vero utrumque pūm fecit. Loq̄ de bonis vitale ē. **Mo**
uici. Placet qđ dicit **Monach.** Hec de ira dcā sunt.

Cap. xxiiij.

Invidia

Ite succedit inuidia et de ipsa nascit̄. Est em̄ inuidia ira inueterata odii
videlicet felicitatis aliene. Huius filie sunt odia susurzacio. detractio. ex
ultacio in aduersis. primi. afflictio in prosperis eiusdem. Hoc viciū de an
gelo diaboli fecit. Hoc viciū hominem de paradiso eiecit. Inuidia enim
diaboli mors intrauit in orbem terraz. qđ graue et piculosum sit hoc vici
um in epla sua Johannes breui sermone concludit dicens. qđ odit fratrem
suū homicida est. Hoc viciū q̄nto est occultius tanto periculosius

Cap. xxv.

Non est diu qđ monach⁹ quidam stimulis inuidie agitatus et su
patus quendam ex fratribus suis ad olescentez accusauit apđ
abbatem imponens ei crimina pessima. Cui cū min⁹ abbas ce
deret ille ad maiore vindiā vīqz ad visitatoris p̄ciā suam
accusacōm reseruauit. qđ plura. Tanta apud illū inuidi machinacio p̄fe
cit vt ipse visitator iuueni vicia flata in caplo corā ōnib⁹ ob̄iceret negāti
q̄ deum innocencie sue testem inuocāti nō crederet. h̄ habitu truncato car
ceri manciparet. Post cuius discessum deus iudex iust⁹ inuidū infirmita
te pemptoria flagellauit. Timens vero mozi confessus est iuuenem ex in
uidia se accusasse. Qđ cū ex consilio confessoris seniorib⁹ p̄pallasset statiz
p̄ visitatore missū est. qđ tertius ad monasteriū ocuis redijt p̄ seipm̄ carce
rem intrauit ad pedes monachi se p̄strauit et vt sibi ignoscerz qđ ignozā
ter in eū deliqr̄at supplicans etiam reluctantem eum cum gloria eduxit.
Hec m̄ relata sūt a quodam abbate. qui visitacioni eidem interfuit. **Mo**
uicius. Puto monachum istum in tam grandi tentacione meruisse. **Mo**
nachus. Quod fornax auro. quod lima ferro. quod flagellum grano. qđ
vue torcular hoc ei eadem fuit tentacio. Seruauit enim in tribulacōe pa
cienciam. Inuido autem sua erat inuidia quod venenum stomacho qđ
tinea vestimento. quod erugo flozi. quod tabes corpori. **Mo**
uicius. Si
nosti adhuc aliqua de tentacionibus inuidie exempla precor vt mihi re
cites illa. **Monachus.** Quia latens morbus est inuidia nullum ad pre
sens occurrit exemplum quod vel memoria sit dignum siue edificacioni
necessarium. Referam tibi tamen quandam sanctam inuidiam quam te
audire delectet.

Cap. xxv.

Hno pterito in monasterio quodā ordinis nostri iuxta Frisiā qđ Jesse dicit due puule puelle ad lrās posite fuerunt. qđ cū magno feruore discentes satis inter se contenderunt vt vna alteri in studio et sciencia superior habereēt Interim contigit vnā infirmari. qđ oparis sui pfectui inuidens satis cepit tentari timens qđ interim multa discere posset. vocansqđ pōzissā cepit illi supplicare dicēs bona dñā qñ venerit ad me mī mea ego req̄ram ab ea sex denarios q̄s vobis dabo vt nō patiamini discere sorozē meā donec oualuerō Timeo em̄ ne pcellat me Ad quod verbū subrisit pōzissa. puelle feruore satis admirans

¶ **Novicius.** Dic obsecro que est medicina cōtra inuidiam ¶ **Monachus.** Obsequia caritatis.

Capitulum. xxvi.

Magister Rudolphus scolasticus Colonien̄ quē ego bñ noui et frequenter audiui. discipulos suos instituens exemplū cōtra inuidos docuit dicens Frater aliq̄s qñdam ex fratribus suis ita exosū habuit vt sine cordis sui cruciatu illū respicere non posset.

Quod ille sciens et vuln̄ cordis ei⁹ sanare cupiens frēm tam piculose tentatū ymo in ipsa tentacōe omnino supatū obsequiis caritatis ad suū amorem q̄ntuz potuit inclinauit Capitale ei⁹ vertit et mollificauit vestes excussit. calciamenta circa lectum oposuit et q̄cquid ad illius cōmodū esse nouerat inquantū licuit et potuit exhibuit Sic ille inuidus obsequiis eius deuictus et ad cor reduct⁹ ceptū inuidie venenū expuit et quem pri⁹ oculo equo respicere non potuit plus postea ceteris dilexit Hoc de vicio inuidie p̄ exēplo dicta sunt Hoc viciū qz ceteris deo qđ caritas est plus videt esse contrarium Io circo ab omni homine magis ceteris viciis ē vitādiū

Cap. xxvij.

Quarto loco ponitur acidia que viris religiosis solet esse satis importuna ¶ **Novicius.** Quia nomen huius vicij aliquantulū barbare sonat quid sit acidia vel vnde dicatur scire desidero ¶ **Monachus.** Acidia est ex confusione mentis nata tristitia siue tedium et amaritudo animi immoderata qua iocunditas spiritalis extinguitur et qđam desperacōis p̄cipicio mens in semetipsa subuertit. dicit autem acidia qñ acida eo qđ opera spiritalia nobis acida reddat et in

Quarta distinctio De tentacione

spida de q̄ p̄ Salomonē dicit. manus remissa tributis seruet. Itē pigz
deficit timor a bono ope. anīne aut̄ effeminatoz elurient. dicit autem de
ea Seneca Magna iactura ē que per negligenciam fit. Acidie sūe tristicie
ppagines sunt malicia rancorū pusillanimitas. desperacio torpor circa p̄
cepta. euagacio mentis circa illicita. Acidia multos tentat et multos p̄ci
pitat. **M**ouicius. de tentacione huius vicij exempla subiungas. **M**ō
ch? Audi q̄ sit periculosū acidia vexari.

Cap. xxviii.

Monachū quendam diabolus sicut exitus pbauit ita reddiderat
acidiosū vt q̄ciens esset ad matutinas surgendū statiz ex q̄dā
pusillanimitate et timore vigiliaz sudore pfunderet. Putans
esse ex infirmitate iacuit. vestib⁹ se operuit et sicut ostiū fm̄ puer
bium Salomonis voluitur in caridine suo. sic piger ille vertebat se in leō
suo. Nocte q̄dam ad signa nolaz surgentib⁹ ceteris omnib⁹ festinantib⁹ q̄
ad diuinū officium cū ille surgere tentaret. audiuit de sub lecto q̄ itez ve
tante acidia se inclinaret vocem q̄ndam incognitā clare satis sibi dicentē
Noli surgere. noli sudorē tuū interrompere qz non expedit tibi. Tunc pri
mū sciens sibi a diabolo p̄ vicium acidie esse illusū a fāstastico illo sudo
re se excussit nec postea tanto torpori facile consensit. Hoc scias qz nō p̄
mittitur diabolus nos tentare quantum vult et q̄ diu vult ne decepti ab
illo pereamus. Sepe inuitus virtute diuina compuls⁹ his quos tentat sal
laciā suā manifestat.

Cap. xxxi.

Sacerdos q̄dam ex monachis nostris solit⁹ fuit dictis matuti
nis in illo interuallo q̄ fratres solent vacare orōi vel psalmis
sup̄ vnā sedū se deponere et inter orōis verba dormire. vo
lens illi dominus ostendere quia tali hora et maxime in ta
li loco non esset dormitandum. sed in oracione vigilandum apparuit in
cruce ei verso dorso ad illum vt dicere videretur. Quia tepidus es et aci
diosus non es dignus faciem meam intueri et hoc sibi sepe contigisse
testatus est.

Capitulum tricelimum

Huius q̄dam monachoz nostrorū Christian⁹ nōie etate q̄dem
iuuenis h̄ vite tā sanctissime fuit vt vn⁹ crederet de s̄ctis q̄ sūt
in tra dñi. hic corpe tā debilerat vt eū viuē vederz. Nocte q̄dā

Quarta distinctio De tentacione

dictis matutinis vsq; ad laudes capiti suo p̄cere volens sup lignū q̄dō ā
añ altare se p̄stravit sub forma orōis ibi dormitans. **M**ox vt oculos cla-
serat affuit glorioſa dñā nr̄a virgo **M**aria et veste eū feriens excitauit di-
cens. **C**hristiane non ē hic locus dormiendi sed orandi. **S**tatim ille euigi-
lans aptis oculis posteriora femine recedentis vidit et vocē femineā iaz
dictū sermonē concludentē audiuit. **¶ Nouici⁹.** q̄ntū ex isto iuvene cōsidēo
non dñe tediū boni opis ex vicio est h̄ aliquñ ex corpis infirmitate. **¶ Mo-
nach⁹.** Ex vicio p̄mi h̄ōis dñis tentacio ē et infirmitas. septē ex culpa illi⁹
extraximus penalitates esuriē videlicet sitim frig⁹ calorē lassitudinē infir-
mitatē mortem. quando mot⁹ h̄az penalitatū ordinat⁹ ē penā h̄z sed non
culpā. q̄ñ vero immoderat⁹ ē penā h̄z et culpā. **¶ Nouici⁹.** q̄d appellas las-
situdinē? **¶ Monach⁹.** Somnolenciā et aliū quelibet laborē vnde h̄ō fati-
gat̄. **C**aveam⁹ ergo ne h̄ q̄d est nature vertat̄ in viciū qz non solū p̄ vsū
malū gignuntur vicia sed etiā ex virtutib⁹ verbi gr̄a **I**usticia dū modū
excedit vertit̄ in crudelitatem nimia pietas in dissolucōm **I**ndiscretū zelū
studiū iudicat̄ iracundia. nimia mansuetudo segnicia d̄z et acidia. **S**icqz
sentias de ceteris. **¶ Nouici⁹.** puto p̄dictū iuuenē non pui fuisse meriti quē
br̄a virgo sic familiarit̄ excitauit. **¶ Mōach⁹.** q̄nti fuerit meriti q̄ntū dilec-
tus celestis patrie ciuib⁹ sequencia declarabunt. **C**ū p̄pter nimia capitis
infirmitatē generalē habuisset in caplo licenciā manendi de vigilijs solē
nib⁹ q̄dens voluisset. vix nisi opulsus de choro exiuit. **D**ictis vero matu-
tinis infirmoz in oratoriū redijt et morā longiorē q̄z ordo cederet illi
ex cōsuetudine fecit. **C**ui cū diceret die q̄dam dñs **H**enric⁹ abbas nr̄ tūc
monach⁹ simplex. bone frater **C**hristiane vos frequēt nobis exponitis
debilitatē capitis vestri et tū non vultis vti gr̄a vobis indulta. r̄ndit. nō
possū manere. **S**tans em̄ extra choz et alios psallere audiens. qz intrare
non licet corde crucior eo q̄ recorder cōsolacionū q̄bus de⁹ inter illos le-
tificat animā meam. **A**udito hoc verbo dñs **A**bbas d̄ spiritali p̄sumēs
amicicia q̄ essent ille cōsolacōes inq̄siuit et vt sibi diceret cū multa precum
instanciā obtinuit. **C**onfess⁹ est ei qz sepi⁹ in choro tpe psalmodie beatos
angelos videret circuire. et q̄d multo fuit excellenci⁹ ip̄m regez angeloz
h̄ōiem **I**hm xp̄m. **¶ Nouici⁹.** magna dona c̄cessa sunt huic iuueni. **¶ Mōa-
ch⁹.** Et merito. **E**x q̄ em̄ ad ordinē venit nunq̄ sine tentacōe fuit tū p̄pter
nimia debilitatē capitis tū ob desiderii patrie celestis flagelluz dñi in tā
ta paciencia sustinuit vt oēs ei⁹ fratres mirarent̄. **T**pe q̄dam dñs qui in
tētator maloz est graciā lacrimaz quā illi copiose c̄tulerat subtraxit vñ
satis tentabat. **¶ Nouici⁹.** Anteq̄ p̄cedas nosse vellē cur de⁹ h̄mōi gr̄as
viris iustis subtrahat. **¶ Monach⁹.** q̄tuor de causis videtur illa subtractio

Quarta distinctio De tentacione.

fieri ne vtdelicet gracia assiduitate vilescat. ne mēs de vsu illi supbiat vt cū maiori desiderio q̄rat et recuperata diligenci custodiatur. q̄rta causa est culpa ventralis **Monaci**. Placet quod dicit **Monach**. Christiano vero de amissa gracia satis dolēs et peccatis suis hoc imputans cū die ac nocte p̄ illi recuperacōe oraret nec p̄ficeret recordat est ligni dñici. dixitq; in semetipso Si facultatē haberes deosculandi lignum p̄ciosū in q̄ saluator sanguinem suū fudit grām tibi refūderet lacrimaz Tali suspē sus desiderio in q̄dam solemnitate deā missa ad altare accessit sacrumq; lignum deosculans cū augmento susceptam grām recepit **Monaci**. due cruces sunt apud nos que haz fuerit expediri volo **Monach**. Illa in q̄ est lignū nigri coloris que de apulia venit Alterā q̄ rubei coloris ē nō dum habuimus quā de ecclesia sancte Sophie apud Constantinopolim sublata stulit nobis Henricus de vime **Monaci**. vellem scire q̄li sine vir tante gracie migrauerit ab hoc seculo **Monach**. Sepe ex manib; suis fenciebat tā aromaticū odorez vt miraret et dicere posset cū sponsa cui membr; fuit etiā ad irām Man; mee stillauerūt mirzā digiti mei pleni sūt mirza p̄batissima **Monaci**. Forte manus hēbat impollutas **Monach**. noueris etiā non fuisse carne virginē vt scias odorem eundē fuisse magis ex virtute mentis q̄ ex integritate corpis Accedens vero ad mensā corpalem graciā pdidit spirituales licet semp debilis esset et infirm; tamē ante obitum suuz per dies multos amplius in camino egritudinis excoctus et sicut aurū in igne p̄bat est Noctē quadā in somnis sancta Agatha martir et dgo apparēs illi dixit In ista solatoria Christiāe nō sit tibi onerosa infirmitas hec qz isti sexaginta dies reputabunt tibi p̄ sexaginta annis Expgiscens qz visionem intelligere non potuit quibusdam eam reuelauit Quā q̄dā ita interpretati sunt qd tñ eum purgaret a peccatis in firmitatis illius acredo q̄ntū sexaginta anni in purgatorio Alijs videbatur quod verius fuit qz infirmitas illoz sexaginta dierum p̄pter pacienciam esset ei p̄ merito sexaginta annoz. nam in nocte sancte Agathe spm reddidit q̄ dies fuit sexagesimus ab ea nocte qua hec audiuit Consumat in breui expleuit tpa multa Et vt scias verum esse sermonem p̄pheticum q̄ dicit Filius non portabit iniquitatem patris noueris monachum hūc filium fuisse clericū Būnen; ecclesie canonici **Monacius** audiui de q̄busdam qd nimis timeant eo qd de legitimo thoro nati non sint illis expediret ista audire **Monachus**. Siue sint filij legitimi siue fornicarij adulteri vel incestuosi. id est de incestu nati omnes ante baptismum eadem cathena astricti tenentur Omnes quidem nati sumus filij ire. per baptismum vero effecti sumus filij gracie. sed soli illi beati qui per vitam bonam et gra

Quarta distinctio De tentacione

ciam finalem computabuntur inter filios glorie. Reuocat mihi ad memoriam oratio tua conuersum quendam sanctum sancti sacerdotis filium qui de sua condicione ita erat tentatus ita tristis et turbatus ut pene missus esset in desperationem. **¶ Nouicius** Scire vellem exitum tentationis eius. **¶ Monachus** Dicam tibi quod audiui ab ore cuiusdam abbatis qui illum nouit et familiaris fuit sed et ego illum noui.

Capitulum xxxi.

Domen conuerso Henricus fuit in vilario professus et domini Christiani de claustro monachi filius de hoc Christiano mira tibi dicaz in distinctione septima capitulo. xvi. Ministrabat autem idem Henricus in hospitali pauperibus. vir multe humilitatis pacencie et passionis et quanto plus deum timuit tanto plus ab illo separari formidauit. Immiserat enim diabolus quandam desperationem cordi eius ita ut diceret. quia non es filius legitimi thori. non eris heres celestis regni. que cogitacio in corde eius adeo creuerat ut a confessoribus tam de scripturis quam de exemplis prolatam nullam proorsus reciperet consolationem. misertus eius dominus nocte quodaz cum tentacio eēt validissima in domum amplam et longam illum transtulit in somnis tamen. In qua vidit de utroque sexu multitudinem magnam. Et facta est ad eum vox Henrice vides hanc multitudinem? Omnes quidem de legitimo thoro sunt nati. sed omnes reprobi preter te sunt. Euigilans statim letificatus ē valde. intelligens visionem propter se factam. Ab illa hora tentacio immissa cessauit et ipse qui diu vixit. deo qui non deserit sperantes in se gratias egit. **¶ Nouicius.** Est ne acidia in choro dormire? **¶ Monachus** consuetudo vicium acidie ex se gignit quod quidam per infirmitatem palliant cum idem vicium magis ex diabolica operatione quam eciam ex infirmitate sit.

Capitulum xxxii.

In quante me die quadam cum viro valde religioso ex conuersis nostris de his qui frequenter in choro nostro dormiunt ipse mihi respondit. Sciatis pro certo quod somnolencia illa ex dyabolo est. Die enim quadam tempore estiuo cum laudes decantarentur vidi in dorso fratris Wilhelmi qui eciam libenter ibi dormit clara die serpentem serpere et statim intellexi quia diabolus

Quarta distinctio De tentacione

esset q̄ in eius somnolencia pascebat. **H**mōi visionē teste fratre **Richardo** dicebat se de eodē uerso sepius uidisse **Conuersus** q̄ hec uidit uocabat **Conrad⁹** uir bonus et iustus de q̄ multa excellencia tibi in distinctioe octaua recitabo. **M**ultos per somnolenciam tentat diabolus et uexat q̄ hoc in diuersis formis.

Cap. xxxij.

Hēmēnrode conuersus q̄dam ualde acidiosus fuit in choro pene sēp dormitans. **I**n cuius capite alter q̄dam uersus frequenter cattū sedere uidebat q̄ ut pedes suos oculis conuersi supposuit statim ille oscitare cepit. q̄ cum intellexisset ex relatione ei⁹ q̄ hoc uidere meruit ne diutius illudere a diabolo sedem stali sui sic p̄uicuit ut dū dormitaret in p̄tem declinando sedentem precipitaret. **S**icq̄ somnolencie demon p̄ artem excussus est et f̄ acidiosus seruencior in dei seruicio fact⁹ ē. **H**ec mihi a q̄dam uerso eiusdē cenobij relata sunt. **Q**uantū demones illic dormitantes irideāt ex subiecto cognosces exemplo.

Capitulum. xxxiij.

Quidā ex seniorib⁹ nostris **Frederic⁹** nōie licet altas fuerit uir bon⁹ de uicio tñ somnolencie satis fuerat notat⁹. **H**ic nocte q̄dā añq̄ omissus esset uent⁹ noster cū staret ad psalmodiā matutinā in **H**ēmēnrode et dormitaret. uidit ante se in somnis tñ viz longum et desormez stantē. qui in manu nodū stramineū et lutolū vñ eq̄ tergunt tenebat. q̄ cū monachū p̄terue intuit⁹ fuisset et dixisset q̄d **B** tota nocte stas et dormitas magne fili mulieris! ipso fimoso stramine in facie eū cecidit. mox t̄rit⁹ euigilauit et ut itū ferientis euaderet caput retrahendo ad pietē dure satis illisit. uide q̄nta subsānatio.

Cap. xxxv

Nep̄ audiui quod silere non debeo in eodem monasterio monachus quidam est qui in choro sepe dormitat et raro uigilat multum tacens et parum psallens. **C**irca istum sepe porci uidentur et porcorum grunnitus audiuntur. **P**uto quia colligāt siliquas de ore eius cadentes. **N**ouicius **Q**uid sunt silique uel quid significant? **M**onachus **S**iliq̄ sunt folliculi leguminum signantq̄ uerba psalmodie a uirtute uacua que somnolenti sine intencione proferunt et eadē semiplene prolata porcis id est demonibus colligenda proſciunt. **I**h̄i uero qui uigilant et libenter deuoteq̄ cantant et psallunt intente medullam

Quarta distinctio De tentacione.

comedunt qz grām que in verbis latet pphetis p̄cipiunt Tales in futuro cuz laudatorib⁹ celestis Iherlm adipe frumenti dominus faciabit. i. visione sue deitatis **Novicius.** Satis ex his que dicta sūt colligo qz tediū exercicij spiritualis sit a diabolo **Monach⁹.** vt dicitur ita est qz quidam sunt qui statim vt ceperint psallere orare vel legere mox dormire incipiunt. vigiles in lecto. somnolenti in choro **Idem** dico de audiendo. verbū dei **Cum** verba secularia audiunt bene vigilant cum verbum dei eis proponitur mox dormitant.

Cap. xxxvi.

In solemnitate quadam cū abbas **Seuardus** predecessor huius q̄ nunc est. verbū exhortacionis in capitulo ad nos faceret et plures maxime de conuersis dormire nōnullos eciā stertere conspiceret exclamauit **Audite** fratres audite. rem vobis nouam et magnam proponam. **Rex** q̄dā fuit qui artus vocabatur. hoc dicto non p̄cessit. sed ait. **Videte** fratres miseriam magnam **Quando** locutus sum de deo dormitastis mox vt vba leuitatis inserui. cuigilantes erectis auribus dñes auscultare cepistis **Ego** eidem sermōni interfui **Non** solum personas spirituales sed et seculares diabolus per somnolenciam tentat et impedit

Capitulum xxxvii.

Miles q̄dam **Bunnens** **Henricus** nomine tempore quodam q̄ dragemali carenaz fecit apud nos **Postqz** reuersus est in domum suam die quadam occurrens predicto **Seuardo** abbati ait ad illum. dñe abbas vende mihi lapidem illum qui iuxta talem colūnam oratorij vestri iacet et ego dabo pro illo quicquid postulaueritis. **Cui** cum diceret **Ad** quid vobis est necessarius? respondit. ego illum ponere volo ad lectum meum quia talis est natura eius vt qui dormire non potuerit et caput super illum posuerit statim dormiat **Illam** cōfessionem fecerat ei diabolus tempore penitencie vt quociens veniens ad ecclesiam se super eundem lapidem causa oracionis reclinaret mox ei sōnus surziperet **Simile** verbum nobilis quidam qui ob similem penitenciam fuerat in **Hemmenrode** fertur dixisse. **Molliores** inquit sunt lapides oratorij claustrī omnibus lectisternijs castri mei **Non** poterat se continere quin tempore oracionis in illis dormiret **Novicius.** **Si** non esset grauis culpa acidia in seruicio diuino non nos ita diabolus ad illam sollicitaret **Monachus.** **Quanta** sit culpa huius vicij pena te doceat vnus acidiosus.

Capitulum. xxxviij.

Uix sunt duo menses elapsi q̄ dominus abbas Campens̄ retulit nobis de monacho q̄daz qui semp̄ in choro solebat dormire rem terribilem valde. Nocte quadam cum ex more dormiret alijs psallentibus crucifixus de altari venit dormitantē excitauit et cum tanto nisu maxillam eius percussit vt infra tercium diem more retur. **Mouicius.** Stupenda sunt que dicitur. **Monachus.** monachus acidiosus nauseam deo puocat et angelis sanctis. **Unde** cuidā acidioso in p̄sona omnium per Johannem dicitur a x̄po. vtinaz esses calidus aut frigidus sed qz tepidus es incipiam te euomere de ore meo. **Mouicius.** Recordor te superius dixisse idem esse vicium tristitiam et acidiam. **Monachus.** verum est quia acidia est ex confusione mentis nata tristitia ex hac nascitur malicia et desperatio sicut subiecto tibi oñdā exēplo.

Cap. xxxix.

Abbas de Brunsbach anno preterito retulit abbati nostro tentacionem quandam ex tristitia natam terribilez satis sic dicens. In prouincia nostra quedam extitit puella nobilis ac formosa diuitiqz filia. quam cum p̄ntes tradere vellent marito renuit illa dicens. non nubam alteri viro nisi sponso celesti domino meo Ihesu. Tandem virginis p̄tinacia parentes sedati p̄prie illam relinquere voluntati. Que Christo quasi de victoria gratias agens cellam sibi fieri fecit in qua ab episcopo velata et reclusa ipsi soli sola satis deuote p̄ dies aliquot seruauit. Inuidens tante virtuti diabolus varijs illam tentacionib⁹ conquassauit et veneno tristicie innocuum virginis pectus inficiens sanam infirmauit. **Mox** illa cepit varijs tentacionibus fluctuare in fide nutare de perseverancia desperare. Inuasit eam et defectus cordis tabitudo corporis torpor in oratione dolor de reclusione. Interim dum sic periculo se puella nutaret supradict⁹ abbas ordinis Cisterciensis cuius cure ab episcopo commissa fuerat visitacionis gracia aduenit et quomodo viveret vel quomodo haberet inquisiuit. Respondit illa. Male viuo male valeo et quare vel propter quem hic reclusa sum prozsus ignoro. Cui cum abbas diceret propter deum. et propter regnum celorum. Illa respondit. Quis scit si deus sit. si sint cum illo angeli. anime vel eciam regnum celorum? Quis enim ista vidit. quis inde rediens visa nobis manifestauit? Huiuscemodi sermones vt dominus abbas audiuit.

Quarta distinctio De tentacione.

rotus contremuit conuersusque ad virginem ait. **Q**uid est quod loqueris soror
Signa cor tuum Respondit illa Ego loquor sicut mihi videtur Nisi vide
am ista non credam. rogo ut sinatis me exire quia reclusionem hanc diuinus
sustinere non valeo Tunc abbas intelligens ex immisione diaboli tam re
pentinam esse tristitiam et ex tristitia desperationem ait Soror inimicus
glorie tue inuidens piculose te tentat. tu ista in fide viriliter age et confor
tetur cor tuum. et sustine dominum Amicis et cognatis contradicentibus
tu sanctam hanc elegisti vitam. tu istam desiderasti reclusionem Que cum
surda aure moneris et exhortatis verba perciperet rogauit eam abbas. ut
saltem septem diebus ibi sustineret donec ad claustrum iens et rediens de
nuo eam visitaret. quod ut promitteret cum vix obtinuisset ad monasteri
um pergens periculum virginis fratribus exposuit et ut orationes specia
les per ebdomadam pro illa deuote ad deum funderent omnibus prece
pit Ipse vero in propria persona quantum valuit domino supplicauit pro illa Eb
domada completa reuersus ad eam ait. quomodo habes filia? Respondit il
la. optime pater. nunquam melius. Infra hos dies septem plus sum letifica
ta plus consolata quam ante tuum discessum fuerim contristata vel despera
ta Sciscitante eo causam consolacionis ait illa Pater oculis meis vidi de
quibus dubitavi Post discessum tuum anima mea de corpore fuit educta
et vidi animas beatorum vidi premia iustorum Corpus autem meum vi
di oculis anime in pavimento cellule mee ita exangue iacere et pallidum
sicut herbam sine succo et arefactam. Interrogata ab abbate qualis
esset effigies anime respondit anima est substantia spiritualis et in sui natu
ra spherica ad similitudinem globi lunaris ex omni parte videt. Quando
vero anime existenti in corpore angelus siue anima apparet in lineamentis
corporeis se ostendit Quando anima existens in carne a carne libera est
anime consimili sicuti est apparet. **Mouicius.** Huic visioni satis concor
dat quod abbas Morimundis animam suam a mortuis rediens similem esse
dixit vasi vitreo et ex omni parte oculatam sicut memini te dixisse in dis
tinctione prima. capitulo tricesimo secundo **Monachus.** Quoddam et
iam retulit eadem sanctimonialis de aduentu antichristi que hic ponere
nolo eo quod multi de illo prophetando decepti sint. **Mouicius.** Satis
me terret quod dominus mentem tam sanctam tam mundam et virginalem
tam immundis et tam nephandis tentacionibus vexari permisit. **Mo
nachus.** Incomprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles viae ei
us sicut enim audies de tentacione alterius cuiusdam sanctimonialis
cuius tentacio tanto est periculosior quanto incertum est quali sit fine
terminanda.

Capitalum quadragesimum

Intra paucos menses quedā sanctimonialis femina puecte etatis et magne vt putabatur sanctitatis a vicio tristicie in tñ est turbata a spiritu blasphemie dubietatis et diffidencie adeo vexata vt caderet in desperacōni De his que ab infancia credidit et credere debuit dnino dubitare cepit nec ab aliquo induci potuit vt diuinis comunicaret sacramentis. quā cum interrogassent sorozes necnon et neptis eius carnalis cur ita esset indurata rñdit Ego sum de re pbis de illis scz q̄ damnandi sunt. Quadam die omotus p̄ior dixit ad illam Soroz nisi respiscas ab ista infidelitate cum mortua fueris in campo te faciam sepeliri. quo verbo illa audito tunc tacuit sed verbum bene retinuit. Die q̄dam cum q̄dam ex sorozib⁹ nescio q̄ essent iture illa latenter post eas exiens ad litus moselle sup quod situm est monasterium venit et cum nauis que sorozes portabat amota cēt de litore in fluuiū se precipitauit. Hī vero qui in nauī erant sonum aque motē audientes et respicientes corpus eius canem putantes nutu dei vnus cognoscere volens cercius q̄d esset ad locū ocius cucurrit et vt hominem vidit flumen intrauit et extraxit. Tunc considerantes q̄ supradicta foret sanctimonialis iam pene suffocata terati sunt omnes et curam ei adhibētes postq̄ aquam euomuit et loqui potuit interrogauerunt eam dicētes Quare tam crudeliter egisti soroz? respondit illa. dominus iste digito p̄o rem ostendens minatus est mihi quia me mortuam sepelire deberet in cāpo. vnde magis elegi gurgitem hunc supernatando descendere q̄ bestia liter in campo sepeliri. Tunc ad monasterium illam reducentes diligenciam ei custodiam adhibuerunt. Ecce quanta malicia nascatur de tristicia. Femina ista ab infancia nutrita est in monasterio. virgo casta deuota rigida religiosa et sicut mihi retulit vicini monasterij mgrā omnes puelle ab ea educate ceteris virginibus magis sunt disciplinate magis deuote. Spero tñ q̄ deus q̄ multum est misericors multisq̄ modis electos suos tentat qui tam misericorditer de flumine illam liberauit. pristinos eius labores attendens finaliter perire non sinet. Multa tibi possem huiusmodi tristicie exempla recenter gesta referre. sed timeo q̄ infirmis non expediat talia legere vel audire. **Mouici⁹** Ego iaz satis didici nihil fieri sine racione forte ideo deus talia permittit ne aliquis quantumlibet sit perfect⁹ de suis virtutibus vel virtutum operibus presumat sed deo totum a quo est bonum. velle posse facere et perficere attribuat. **Monachus.** vez dicis Jocerco vxoz loth inobediens versa est in statuā salis vt sit malis exemplum bonis condimentum

Quarta distinctio De tentacione

Capitulum xli.

Quod sunt tres anni elapsi quod conuersus quidam et nimia tristitia a finalem incurrit desperacionem miserabiliter. Loquendo vel scribendo de huiusmodi tragedijs nephandis inuitus expressio nomina locorum vel personarum siue ordinis qualitatez ne per hoc aliquam religiosi videar inferre verecundiam. Idem frater bene mihi fuit notus vir a iuuentute vsque ad senectutem laudabiliter et sine qualitate inter fratres conuersatus. Ita ut nullus illo videretur in ordinis obseruatione districtior et in virtutibus superior. Raro loquebatur raro in vultis consolacionibus utebatur. Nescio quo dei iudicio ita tristis et pusillanimis effectus est. ut tamen de peccatis suis timeret et omnino de vita eterna desperaret. Non quidem dubitauit in fide. sed tamen desperauit de salute. Nullis scripturarum auctoritatibus poterat erigi. nullis exemplis ad spem venie reduci modicum tamen creditur peccasse. Cui cum fratres dicerent quid habetis unde timetis quare desperatis? Respondit. Non possum dicere sicut consueui oraciones meas et ideo timeo gehennam. Quia tristitie vicio laborabat idcirco acidiosus erat et ex utroque nata est in corde eius desperacio. Postquam in infirmatorio quodam mane ad mortem preparatus ad magistrum suum venit dicens. non possum diucius contra deum pugnare. Illo verba eius minus considerante ad piscinam monasterio primam abiit et in eam se precipitans suffocatus est.

Capitulum xlii.

In alio quodam monasterio sanctimonialium anno preterito similis pene casus contigit licet causa impellens dissimilis fuerit. Puella quedam sicut mihi retulit quedam sanctimonialis eiusdem ordinis a quodam homine misero habitu quidem religioso non animo ita magicis artibus est dementata ut tentaciones ab illo conceptas sustinere non posset. nemini tamen suam passionem aperire voluit sed solummodo dixit. Exire volo. quia penitet me huc venisse. Que dum exire non permetteretur tristitia urgente in puteum se nullo vidente precipitans extincta est. Quam dum ubique quererent nec inueniret recordate sunt quedam sorores eam dixisse ego suffocabo me in puteo. Quesita est ibi et inuenta sed mortua. Eodem tempore quidam homo miserabilis alterius cuiusdam monasterij sanctimonialis simili extraxit malicia et impregnauit que in seculo mortua est.

Cap. xliij.

Hicte hos annos tredecim uentus noster ueniens de messione cum nauigio renū ascenderet et in uillā Colonie uicinam q̄ Rodinkirge dicit̄ ueniret iuuenula quedā in ipsa hora uitā finiret adhuc iacens in terra. de q̄ dicebatur q̄ a quodaz viro genuisset. plem et q̄ ab eo fuerat repudiata ex tristitia uehementi talem sibi inflixerat mortem.

Cap. xliiij

Hicte illud tempus adolescens quidam Colonte uestes suas deluserat. p̄ quo infortunio ita tristis effect̄ ē ut solariuz domus sue ascenderet et laq̄o uitam finiret uides nunc q̄ periculosa sit tristitia. que non est s̄m deum? **Novicius.** q̄o sciendum est de animabus istoz? **Monachus.** Si sola tristitia et desperacio non frenesis aut mētis alienacio in causa fuerit. haud dubium quin damnati sint. De furiosis et fatuis in quibus ratio non uiuit questio non est quin saluētur quocunq̄ modo moriantur si tamen prius habuerunt caritatem. De sup̄dicto conuerso quidam uir sapiens qui illum bene nouit me audiente sic ait. Non credo q̄ vnq̄ p̄fecte fecerit c̄fessionē suā deus em̄ iustos et timentes se licet ex eis aliqui q̄sdam iusto suo iudicio pmittat in sensu piclitari non tamen illos sinit tam miserabili morte finire. **Ecce exemplum.**

Cap. xlv

In saxonia ciuitate Brunswich miles q̄daz nobilis fuit nomine Balde Winus eiusdem ciuitatis aduocatus. Iste inspirate deo seculum deserens in domo quadam ordinis nostri que re laxhusen dicit̄ habituz suscepit. q̄ toto anno probationis ita sibi rigidos exiit ut tam ab abbate q̄ a migrō suo sepe argueret. Factus uero monach⁹ tanti fuit seruoꝝ ut non sufficerent ei om̄unia. ymo etiā communibus superadderet multa specialia et preponeret puata. Ceteris quiescentibus ipse laborauit. alijs dormientibus ipse uigilauit. Tandem ex nimis uigilijs et labore exiccato iam cerebro tantam capitis incurrit debilitatem ut nocte quadam ante q̄ conuentus ad matutinas surgeret oratorium intraret formam nouicioꝝ ascenderet et fune campanæ collo suo circumligata desiliret ipsamq̄ campanam mole corporis trahendo crebris ictibus pulsaret. Tertius custos festinauit in oratorium sed multo amplius tertius est. dum enim sic pendere uideret monachum.

miculi vestimentoꝝ Pannus enim laneus multos vermiculos nutrit. Tunc ille subridens ait. **O**ch fortē militē. Qui in bello dyaboli nō timu- it gladios. in milicia christi timere debet pediculos. Auferent tibi nunc pediculi regnū celoꝝ? Ille licet ad hec verba tunc tacuerit tpe tñ modi- co emenso effectu respondit. Nā et ordinem tā verbis q̄ exemplo illi? p- uocatus intrauit. Contigit vt postea hi duo uenirent Colonie in eccle- sia beati petri. Monach⁹ hō campensis cū alteꝝ regulariter salutasset s̄- ridens adiecit. Quid ē frater times ne adhuc vermiculos? Ille bene re- cordans vnde talis interrogatio haberet originē. et ipse subridendo re- spondit verbū bonū et memoria dignū. Crede mihi frater et hoc p cer- to scias quia si essent omnes vermiculi omnīū monachoz in meo corpore nō me de ordine morderent. Quo verbo audito ille multū edificatus ē. multis ad edificationē recitans. **V**ides quante fortitudinis sit fact⁹ is qui ante ouersionē nimis fuerat pusillanimis. Vnde hoc nisi ex diuinis consolationib⁹ que sunt in ordine. Hec d̄ his dicta sunt quos vicīū pusilla nimitatis ne ouertant auertit. **V**icē audi aliqua exempla d̄ his quos

S Colasticus san- **Cap. xlii.** post ouersionē ne profice-
 ti andree i Co- rent tentauit ⁊ impediuit
 lonia Hodefridus cū esset vir debilis et decrepitate etatis ad or-
 dinē cū multa animi instantia venit. Ego hō cū ipso in pbatione sui. de
 quo etiā plurima q̄bus vexabat tentationū genera vidi et audiui. Die
 quadā cū ad choꝝ festinaret et capā suā induere conaret. diabol⁹ cona-
 tū ei⁹ impediuit capam q̄ fortiter extraxit. Tandē p⁹ nō modicā fatiga-
 tionē ad se reuersus a diabolo se impediri cōsiderans. capā induere cessa-
 uit et signans se fugauit humicum nec aliq̄ deinceps passus est impedi-
 mentū. Cū iam ad finem tenderet annus pbationis cepit ei diabol⁹ ad-
 mentē reducere diuersa q̄ in seculo habuerat comoda. pponere etiam plu-
 rima q̄ in ordine esse vident incommoda. pondus videlz vestimentoꝝ.
 longas vigilias et silentiuz. calozē in estate. et frigus in hyeme. regulare
 ieiuniū et tenuē dietā et cetera hmōi similia. In quoꝝ omnīū cōsideratio-
 ne ita pusillanimis effect⁹ est vt omnino de pseuerantia desperaret et di-
 xit mihi. Nō putabā ordinē tante esse districtiois. vsqz ad hoc tps esti-
 maui q̄ minuti carnes comederēt. ⁊ q̄ mōchi sine cucullis suis dormiret.
Penitet me huc venisse. ppositū meū est vt p memetipsū cantē in ecclesia
 mea in Herlisheim. cui⁹ pastor ego sū que satis male nō locata est. et spe-
 ro p dei grām q̄ honeste et sine querela regere debeā in ea plebez mihi
 omissam. Cui rñdi. Tentatio dyaboli est q̄ vos s̄ specie boni eijcere co-
 nat. Tūc ait. Si istud nō est bonū. reuertar ad prebendā meaz et in am-

Quarta distinctio. De tentatione

bitu claustrum cameram aliquam mihi eligam ubi tam canonicè viuam ut alij exemplo meo edificent. choz frequetabo et quicquid mihi subtrahere potero pauperibus erogabo. Ad quod itez respondi. Et hoc consilium diaboli est. si reuersus fueritis omnibus cristis derisus et qui hec suavit in peccata pristina vos precipitabit. Sic eo fluctuante cum die quadam ego ad latus eius sederem et verba consolationis impenderem codicem psalmoz arripuit. aperuit. et ait. Videam quod de me dicturi sint fratres mei si reuersus fuero. Primus autem versiculus qui occurrit iste erat. Aduersus me loquebant qui sedebant in porta. et in me psallebant qui bibebant vinum. Statimque exclamauit. Verum prenosticum. Ego inquit tibi exponam prophetiam istam. Si rediero ad sanctum andream concanonici mei quotiens in porticu ecclesie sue sedebunt ipsi aduersus me loquentes me iudicantes et de salute mea disputantes. Doctibus vero quando sedebunt ad ignem et vacabunt potationibus ero psalmus eorum. Sic quod dei misericordia ad mentem reductus et a se confortatus monachus effectus est et non multo post in bona contritione defunctus migravit ad dominum.

Benerus iam dicte ecclesie sancti andree scholasticus et fratris godefridi successor cum post eius mortem fieret apud nos nouicius in tantum cepit varijs tentationibus

Cap. I.

verari et turbari ut pusillanimis effectus die quadam domino geuardo abbati diceret. Non possum hic diutius manere quia nec ordinem valeo diutius sustinere. Quae cum interrogasset. quo vultis ire? Respondit ille. Ad prebendam meam oportet me redire. Tunc abbas quasi vir prudens quandam seueritate simulans cepit (nescio ad quem) clamare. Afferte mihi securim. Cui cum diceret nouicius. Quid debet securis? respondit. ut precipitent pedes vestri. Credite mihi magis volo vos sine pedibus semper pascere quam sine sinam abire et confundere domum nostram. Tunc ille subridens ait. Melius est ut maneam. sic quod per verba iocosa cessauit tentatio satis dura. **Mouicius.** Ut considero nouicius facile tentatur et facile sanatur.

Mochus. Hoe

Nouicius quidam cum in themenro de satis tranquille annum peregisset probationis et voluntate stabilitatis expressa in capto radendus esset in monachum. atque is qui cum radere debebat rasorium in corrigia torriget diabolo eadem hora sic iuuenem tristauit. sic quod pusillanimum redidit ut mutato animo rasorem non admitteret. Quo viso dominus hermannus abbas loci sancte Marie tunc ibidem prior simulata quadam iocunditate accurrit. collum iuuenis utroque brachio strinxit. et quod eadem tristitia eximissione esset diaboli docens. fluctuante ocius ad tranquillitatem per

duxit. Tentatione vero sedata mox adolescentis facies non sine assistentium admiratione est serenata et permisit se radi. Sicut mihi reculit iam dictus abbas ita vultus nouicij subito fuerat immutat⁹ vt nigredo marulaz et tremor labioꝝ satis ostenderent quid corde concepisset. **Nouicius.** Ecce istud est qd iam dixi. qz nouicij tentatio facile veniat et facile recedat. **Mochus.** Quedam tentationes nouicioꝝ ta dure sunt et ta valide vt illas opescere valeant no verba no exempla sed sola potentia

Nouicius quida tempe pbatonis sue ex quadam tentatione dyaboli **Cap. liij** atqz osolatione diuina ca qua nunq ante ouersione senserat grauissime turbat. **E**rat enim eade tentatio de incarnatione verbi no q de illa male sentiret. s; diabolus p spiritum blasphemie feruore mentis illius nitebat extinguere. vt dum de ea dubitaret tantos p christo subire labores recularet. Die quadam cum staret ad prima in choro nouicioꝝ extra altare contemplatus e oculis corporeis imaginem crucifixi i aere venire ad se acti diceret. **Quare dubitas?** Respice in me ego su ille qui natus et passus sum pro te. per aliquam horam ante faciem ei pendens erat ipsa imago. qua tm videre potuit ab umbilico et supra. Interrogatus a me si sciret qd hoc signaret. respondit. Dominus mihi contulit gratiam illam. vt nihil impudicum et qd ledere possit veritatem meam cogitare possum de illo. et ideo intellexi q tm pres corporis sui superiores no inferiores mihi ostendere dignatus est. Ab eade hora omnis illa cessauit tentatio. qua ante nulla confessio. nila sanare potuit oratio. **E**t licet iam dicta tentatio cessauerit. no tm tentator cessauit. Que enim desicere no potuit p blasphemiam. fugare conatus est p aridiam. illa per plurimos dies quotiens ire debebat ad ecclesiam ad horas canonicas. venisset qz ad ostium celle sensibiliter et ta grauiter scapulis diabolus illi depressit vt opelleret residere et quiescere. factus mochus ta fortis et ta feruens est in ordine effectus vt tere nesciret quacuq specie accidie im

Abas philippus de ottirburg retulit abbati nostro de quodam suo nouicio tentatione satis grauem et sola dei reuelatione sedata. **Cap. liij** pugnatu **T**u enim idem nouicius ta grauiter esset tentatus vt a nullo hominum posset osolari et firmu cepisset ppositu recedendi eadez nocte qua de mane ad seculu redire voluit tale somniu vidit. Visum est ei qz staret ante ostium porte de qua duas hincinde psiderauit vias exire. **U**na ex illis vergebat e dexteram altera ad sinistram. vtraqz tm ducebat in siluam oppositam. Stante nouicio in biuio cu dubitaret qua illaz eligeret. senem quendam cominus stare aspexit. **C**ui sic ait. Bone vir si nosti ostende mihi que ex his duab

vñs sit rectior. ad ambulandū commodior. Ad quod ille r̄spondit. Ego plene et bene te expediam. **V**ia hec que est a dextris in nemore p̄ breue spacium spinosa ē. inequalis. lutosa. et aspera. postea sequitur camp⁹ amēnissimus. longus. planus. varijs q̄z coloribus decoratus. **V**ia vero que est a sinistris in silua quidē comoda est. plana. sicca. lata. ⁊ bene trita satis q̄z deliciosa h̄ non longa. cui campus mox cōtinuat̄ longus. scopulosus. lutosus et asperrimus. etiam ipsi visui horrendus. **E**cce totū predixi tibi quodcunq̄ volueris elige. **H**oc dicto nouicius exp̄gefactus est non dubitans visionē p̄pter se factam v̄tpote bene sue tentationi congruentē

Nouicius. **V**ellem scire interpretationem hui⁹ visionis **M**onachus **V**ia ad dexteram vitam signat monasticā et spiritualē. via ad sinistrā vitam secularem atq̄ carnalem. **S**ilua/p̄sens vita est in qua more arborū homines crescit per etatē. et succidunt p̄ mortem. v̄traq̄z vita breuis est siue monastica sit siue singularis **I**lla in presenti spinosa est per rigorē ordinis. inequalis p̄ multimodā tentationē. lutosa per humilitatē subiectionis. angusta per raritatē voluntarie paupertatis. **A**ngusta ē via q̄ ducit ad vitam q̄ p̄ dexterā designata ē. **C**amp⁹ d̄o long⁹ et amēn⁹ paradisus est quā p̄ multas tribulationes oportet nos introire. **E**contra vita secularis atq̄ carnalis quā sinistra designat. eo q̄ ad sinistrā christi in se gradientes ducat cū edis iudicādos. in presenti comoda est ob carnis necessaria. plana p̄pter prospera sicca p̄pter inobedientiam. lata et bene trita eo q̄ multi ambulent p̄ eam. deliciosa p̄pter occupatē oculorū. **I**n hunc modū visum interpretans a tentatione apostasie liberatus est atq̄ a pusillanimitate spūs et tempestate. **N**ouicius. **S**atis est mirabile q̄ deus tā efficacit̄ spiritū instruit hominis dormientis **M**onachus. **R**e cordoz nūc cuiusdā nouici⁹ vigilando q̄dem satis tentati ⁊ p̄ visū nocturnū non minori virtute ab eadem tentatione liberati.

Capitulum .liij.

Huna domus est ordinis nostri in flandria sita cuius mentionē feci in distinctione prima. c. vi. **I**n hac añ nō multos annos miles quidā nobilis gerardus noie de castro tumo oriūdus ouersus est. **E**unq̄z nouicius in choro nouicioz staret et clamores monachoz in choro superiori sup̄ caput suū cantantiū frequēt̄ exciperet tentari cepit. **A**mpli⁹ tñ caput ei⁹ turbabat̄ q̄tiens alleluia cantabat̄. **I**n illo maxime voces exaltari solent et factus ex hoc pusillanimis accessit ad priorem ⁊ ait. **D**ñe prior caput meū doleo nec diutius tantū clamorē super caput meū tolerare potero. **C**ui prior verba quedā consolationis impendit. sed paz illi p̄fuit. **N**octe quadā cū maxime de hoc nouici⁹ tentareē vidit se

in somnis a quibusdam militibus aliquando inimicis suis vnoiq; valla-
 tum nec aliquod refugij superesse subsidio iuz. Cunctq; putaret se celerius ee
 capiendū vel interficiendum clamauit ad dñm dicens Dñe libera me in
 hac hora. Et circumspiciens mox vidit exercitū candidatoꝝ delonge ve-
 nientem sibi q; in auxiliū properantē. Signifer autē qui precedebat pro si-
 gno militari alleluia finaliter clamauit crebro id repetens. qua vocifera-
 tione hostes territi et dispersi fugā inierunt. nouiciū solum relinquentes.
 Qui expergefactus non solū gauisus est se fuisse liberatū ab eis qui euz
 circumdederāt in nocturna visione. s; quod magis eū angebat predicta
 videlicet tentatione. Mane accedens ad priorē dixit ei satis hilariter. Ro-
 go vos dñe prior vt adhuc altius et fortius cantetis alleluia sup caput
 meū. Non me amodo turbabit clamor diuine laudis et recitauit ei visio-
 nem per ordinē. Ista nobis retulit sancte recordationis Walterus de bir-
 bach qui eundē gerardū vidit et agnouit. **Mouici.** Puto etiam nōnul-
 los mōchos de apostasia tentari. **Mōchus.** Multi de ea tentant et vi-
 riliter reludant. Alij tentant vt tā voluntate q; opere prozsius superent.
 Quidam x̄o tentant et accepta volūate diuinis reuelationib; siue ordi-
 natione añ casū reuocant. Nōnulli x̄o flagellis cohibentur. **Mouicius**
 De his mihi dicas exempla. **Mōchus.** De primis et secundis q; tenta-
 tio eoz; satis ē v̄itata nō est necesse tibi dicē exempla. De nouissimis x̄o

Monachus quidā de otturburg te tibi dicam
 ste dño philippo abbate eius qui **Cap. lo.** qđ audiui
 hec retulit. tentationes incurrit vt redire pponeret ad seculū. Do-
 cte quadā cū staret in choro et mēte tractaret qñ vel quō de monasterio
 exiret pre tedio cantare nō potuit. In laudib; x̄o dñi cāticū sancti Aba-
 cuc psallerent eo qđ esset sexta sexta iā dictus abbas ad excitādū fratres
 circumiuit. Qui cū venisset ad mōchum illū fluctuantē et nō cantaret pu-
 tans eū dormire se ad illū inclinauit et versiculū qui eadē hora psallenti-
 dus erat in aurē vigilantis fortitē clamauit dicens. Egrediet̄ dyabolus
 ante pedes ei;. Qua voce audita satis territus est ille putans abbatē p
 aliquā reuelationē cogitationes suas puerfas scire qbus tam manifeste
 sententia pphetica visus est respondere. Nec aliē intelligēs x̄ba pphete
 qđ de se facta timuit maledictionez ei; si abiret incurrē et diabolū itineris
 sui ducē h̄re. Sicq; x̄rute diuina reuocat; a malo pposito stabilis factus
 factus est et miratus est
 abbas vt intellexit **Capitulum lvi**

Santimonialis quedā circa principiū ouersionis sue sicut ip̄a mihi
 retulit tam grauiē tentata fuit vt doleret se venisse ad religionē. Ite

duxit ei ante cordis oculos dyabolus delicias seculi quas dimiserat penuria monasterij quam sustinebat et cepit ex hoc graueri tetari et contristari. Que cum tetaciones diuicijs sustinere non posset nocte quadam voti sui immemor de lecto surgens et de monasterio egredi volens ad ostium quoddam quod ad cimiterium ducit venit ut transiliret muro ad seculum iret. Putu dei scilicet est ut in superiori limine tam fortiter capite impingeret ut percusso cerebro retrorsum caderet et diu quasi exanimis iaceret. Tandem ad se reuersa ait. Quo vis ire misera. Quod diabolo debuisti hoc exoluisti. Reuertere nunc in claustrum quia non est voluntas dei ut usquam vadas. Vides quam misericorditer deus suos seruet nunc per somnia. nunc per quedam presagia. nunc per flagella. Ex his satis poteris colligere quod quedam nouicioz tetaciones necnon et monachoz non verbis humanis et exemplis possint curari sed sola diuina virtute. Hec tibi dicta sufficiant de tentacionibus acidię vel tristitię. Vis nunc aliqua audire exempla de auaricia. **¶ Nouicius.** Volo et desidero et hoc vicio non solum seculares sed claustrales satis tetantur. vnde puto ut idem viciu michi describeres filias eius enumeres et sic exempla subiungas.

Summa

Auaricia est glorie seu quarumlibet reze insatiabilis et inhonesta cupiditas. **¶ Cap. lviij** **¶ Monachus.** hoc viciu alio nomine vocatur philargia. Vides tamen in hec duo aliqua esse differentia quia auaricia est immoderatus appetitus habendi omnium reze philargia vero per quam singulari appetitu pecunie colligende frenas laxant. Auaricie autem filie sunt. fallacia. perditio. piuria. inquietudo. violentia contra misericordiam. obdurationes cordis. Auaricia in duobus consistit. in adquirendo scilicet et retinendo. De cuius malicia per Salomonem dicitur. Conturbat domum suam qui sectatur auariciam. Dominus volens zacharie ostendere vnde maxime prederent mala mundi ostendit ei anforam. per cuius amplum os intelligitur cupiditas. Ipsa in eodem propheta dicitur oculi in vniuersa terra. Secundum apostolum. Radix omnium malorum est auaricia. Per eam non solum tentantur persone seculares sed etiam spirituales. Jacob regredientem ad terram natiuitatis sue. secutus est Laban volens eum retinere. Quem cum retinere non posset ait. ad tuos ire volebas cur furatus es deos meos? Jacob qui interpretatur luctator vel supplantator significat virum monasticum qui esse debet supplantator vicioz. Laban vero qui sonat candido designat mundum. Contingit frequenter ut aliquis mundum per ouersionem deserat. nec tamen ouersus ab auaricia cor suum cohibeat. hunc iuste mundus insequitur et dicit. Desiderio erat tibi domus patris tui id est patria celestis cur furatus es deos meos? Acti dicat. Cur sectaris auariciam? De auro et argento quod religiosi satis appetunt idola fiunt. Non ergo sine causa auaricia idolorum seruitutem vocat apostolus. Rachel qui interpretatur videns deum. anima est re

avaritiam. Dñs vero non immemor vindicte āno eodē totū pene viniū qđ monasterio creuerat ita deteriorauit vt nullius esset saporis vel coloris. Sentiens abb tantā plagam non esse sine causa. Virginem Christi Azelinam que tēporibus meis Colome fuit vt sibi a domino causam illius flagelli peteret reuelari humiliter exorauit Quod cum fecisset respōsum est ei quia propter fraudem esset cellerarij sui quam in talem viduaz exercuerat. Et adiecit dominus Adhuc eum tangam vna plaga maior Quod factum est ita. Eodez eiz anno miles quidam omnē pene annonomā monasterij incēdit in horreis sicq; plaga cessauit. **Monitius** Cum deus valde sit misericors quid est qđ propter vnus hominis fraudem omnē puniat cōgregationē. **Monachus.** Sicut legitur in Josue propter auaritiāz Achor qui de anathemate iericho tulit in omnē populum ira dei defecit. Nam sicut deus misericors est ita et iustus est Si propter vnus meritum sepe multitudini parcat quid miraris si dictante ei? equitate aliquādo propter vnus delictū multos punit. **Monitius.** Si hec ita se habent videtur michi vtile subiectis et necessarium prelati vt frequenter officiales suos moneāt ne alicui fraudem iferant ne forte per hoc flagellū vtra se iudici porrigant. **Monachus.** Verū dicis qđ modicū fermentū totā massam corrumpit. Non solū deus punit si instinctu auaritie dāna alijs inferam? imo ēt si nra auare retinēdo egēti b? nō imptiamur vl' exhibita immisericōdiē añ tēp? Straham? **Cap. lē**

In brabātia dom? est ordis nostri q̄ vilariū dicitur i q̄ hospitib? et egenis mltā bona sepe exhibita sūt et adhuc q̄tidie exhibē. hoc āno cū essēt in eadē puitia tēpa cara fratres eiusdē cenobij sūmaz ānone sue taxātes et sic mos est hūane infirmitati defectū timēre et ex diabólica vt paruit tentatione subsidium qđ paupibus satis largit impendere dñeuerāt vsq; ad mēse subtrahere consiliati sūt. Eadē nocte sicut retulit nobis qđā mōachus de eadē domo veniēs piscina q̄ erat vltra claustrū erupit et p diuersas se diffūdēs officias grauit illos dānificauit Qđ frēs vtpote viri iusti et tiorati pccis suis et maxie cōcepte auaritie i paupes dputātes mutato cōsilio sic añ bñficia ill' solita impēderūt. **Monitius.** vellē nūc aliq̄ audire exēpla d̄ pēa auaritie i vita futura. **Mōach?** hoc differēdiū ē vsq; ad distictiōez duodeciāz i q̄ tractādiū ē de pena et glā mōtuoz. Interi tibi dicaz qđā exēpla cōtra auaritiā vt cognoscas qđū boni qđū ve glē cōsequāt hñ q̄ ab' auaritia tētati supati nō fuerit.

Abbas quidam nigri ordinis sicut retulit michi quidam abbas de ordine nostro venit ad abbatē quendam clareuallis dicens illi. Dñe abba. Date mihi salz **Cap. lxi.**

sum eundem ad se vocans ait. **N**osti barbata quare venerim ad ordinem? **Q**uia non bene exprimere potuit theutonicum ydeoma habere non potuit verba ornata et ideo quicquid loquebatur conuersis videbatur esse peruersum atque distortum. **R**espondit conuersus. **N**on noui domine. **T**unc ille. **E**go dicam tibi. **A**d hoc enim veni ut peccata mea in hoc loco desileam: **Q**uare ergo tu venisti. **R**espondente eo domine simili de causa. ait prepositus. **S**i venisti peccata desilire formam debueras penitentis tenere hoc est ut frequenter sis in oratorio ut vigiles ut ieiunes deum quod pro peccatis tuis iugiter exores. **N**on enim penitentis est ut tu facis vicinos suos exhereditare et densum lutum contra se congregare. **A**d hec conuersus respondit. **D**omine bona illa que comparo agris vel vineis ecclesie nostre continuantur. **E**t prepositus. **B**ene. **C**um illa fuerit empti necesse est ut emas etiam illa que emptis coniunguntur. **N**osti quid dicat **I**saias. **V**e inquit qui iungitis domum ad domum et agrum agro copulatis. **N**unquid habitabitis vos soli in medio terre. **T**u vero auaricie tue nullum terminum ponis. **C**um omnia que in hac prouincia sunt a te fuerint comparata flumen rheni pertransibis pede. **D**einde pedes usque ad montana nec sic quiesces donec peruenias ad mare. **P**uto quod ibi gradum sistes eo quod pelagus sit latum et spaciosum. gressus autem tuus strictus. **M**ane ergo in claustro tuo. frequenta oratorium tuum ut die noctuque possis peccata tua deplangere. **E**xpecta paulisper et habebis satis terre sub te et supra te et intra te quod puluis es et in puluerem reuerteris. **H**ec audientes quidam ex fratribus senioribus dixerunt. **D**omine domine si conuersus iste fuerit amotus domus nostra subsistere non poterit. **A**d quod ille respondit. **M**elius est ut domus pereat quam anima et non adqueuit petitioni eorum. **N**ouicius. **I**ste fuit verus pastor sciens oues sibi commissas non corrumpibilibus auri et argenti fuisse redemptas sed precioso sanguine agni immaculati. **M**oachus. **H**oc satis in eius verbis et actibus claruit. **N**am tempore illo quod **R**einoldus factus est archiepiscopus et essent episcopi redditus obligati curtes quod desolate suasum est ei ut ex diuersis domibus ordinis **C**isterciensis diocesis sue conuersos fideles atque prouidos accommodaret qui et curtibus preessent et annuos redditus sua industria reformarent. **Q**ui cum consilio tali adqueuisset et tam ex campo quam ex monte domibus religiosis conuersos aliquos collegisset suasum est ei ut etiam predictum conuersum assumeret. **P**ro quo cum honestum misisset nuncium et ille ex parte episcopi salutasset prepositum adiecit. **D**ominus meus modicam petitionem petit a vobis quam ei negare uos debetis. **C**ui cum prepositus respondisset non est domini mei rogare me habet precipere subiunxit ille. **P**etit obnix ut talē conuersum ad tales usus ei accommodatis. **A**d quod verbum prepositus sa

enter **M**onachus. Quicquid conscientiam remordet. conscientiaz polluit
Scias tñ hoc qñq; fieri iusto dei iudicio sic sbiecto doceberis exemplo

Ur qdaz potēs et nobilis in tra sua domū **Cap. lxiij.**
ordis nri ostruē desiderans cū locū religio

ni agruū inuenisset habitatores eius partim precio partiz minis
eiecit. Abbas dō qui ad eundē locū missurus erat euentū timēs deo nō
placere tali mō pauperes a suis possessionibus alienare. orauit deū vt si
bi super hoc suā dignaret voluntatē reuelare. et nō est pmissus vir ille iu
stus de hac re diu turbari. Nā die quadā cū esset in oratione hmōi vocē
audiuit. **D**edisti hereditatē timentib' nomē tuū dñe. Qui surgens mox
intellexit p vocē ppheticā celitus demissam voluntatis esse diuine vt ho
mines in deuoti de eisdem possessionib' efferent et viri timorati deumq;
laudātes ibidē locarent. Sic legit dñs terrā chananeoꝝ et reliq; immū
daz gentiū dedisse filiis israel. Nō tñ ista trahēda sūt in exēplū. qz omis
auaricia omnis qz iniusticia a religiosis detestanda est. **M**ouicius **T**ā
to amplius in talibus scandalū vitandū est. qz seculares nō libenter clau

Quam conuentus noster a dño **Cap. lxiij.** strales hñt
philippo archiepo sup montez vicinos
stromberg vocaret quidam homines puinciales heredibus su

is timentes illū arguerūt. Quibus ipse rñdit verbū bonū verbū sanctuz
Itinā inquit esset in qualibet villa dyocesis mee conuentus iustoz qui
et deū iugiter laudarent et tam p me q; p mihi cōmissis orarent. Puto
qz tunc melioꝝ multo esset status ecclesie mee q; modo sit. nulli nocerēt cū
multis prodesse. aliena non rapiunt cū sua omnibus impertiantur

Et tempore quo fames illa validissima que an **Cap. lxiij.**
no dominice incarnationis. M. c. xcvij. fuit et

plurimos extinxit dom' nostra licet tunc tpsis paup fuerit ac no
uella multis subuenit. Sicut dixerūt hi qui numerū inopum ante portaz
osiderauerūt. Aliqñ vna die mille quingentis elemosyne date sunt dñs
geuardus tñc abbas singulis dieb' ante messem i quibus carnibus vti
licebat bouē vnū in tribus caldarijs cū oleribus circunquaq; collectis
coqui iussit et cum pane p singulos paupes diuisit. simile factū est de omi
bus alijs pulmentarijs. sic qz p gratiam dei oēs paupes supueniētes vs
qz ad messem sustentati sunt. Et sicut audiui de ore iam dicti geuardi ab
batis cū timeret nē forte annonā paupeꝝ ante tempus deficeret p isto
rem p eo qd panes nimis magnos faceret argueret. rñdit ille **C**redite mñ
dñe in pasta valde pui sūt et in fornace crescūt. Parui immittunt et ma
gni extrahunt. **R**etulit mñ idem pistoz frater. s. conradus rufus qui adhuc

Abbas quidam ut puto de ordine nigro si-
cut ex relatione cuiusdam abbatis ordinis no-
stri didici hospitalis erat valde et circa pauperes multum miseri-
cor. Et quia in operibus misericordie feruens fuit tales dispensatores do-
mii sue ordinare studuit quod non eius feruore impedirent sed magis incen-
derent. Quanto plures hospites suscepit quanto plus caritatis pauperibus
exhibuit tanto illi et domui eius dominus amplius benedixit. Post cuius mortem
successor eius stimulat avaricia pietatis officialibus amotis et eis quos
tenaciores nouerat institutis ait. Predecessor meus nimis erat dapilis
et indiscretus. eius officiales nimis prodigi. sic ordinare debemus expen-
sas monasterij atque temperare ut si forte seges nostra grandinata fuerit et
tempora cara emerferint habeamus unde pauperibus subueniamus. **M**onachi
verbis auaricia sua pallians hospitalitatem prorsus exclusit et consuetam bene-
ficia pauperibus subtraxit. Charitate subtrahere proficere non potuit monaste-
rij substantia. imo in breui ad tantam deuenerunt paupertatem ut vix haberent
quod fratres manducarent. Die quadam vir quodam venerande caniciei venit
ad portarium quesuit hospitium quem ille quodam clanculo et cum timore colle-
git atque hospitalitatis officia pro posse et tempore illi exhibens adiecit. Non
te scandalizare debet bone vir quod tam negligentem te percuro quia necessitas
in causa est. Aliquam vidi talem statum huius monasterij ut si venisset episcopus cum ma-
gna charitate et abundantia fuisset susceptus. Respondit ille. Duo fratres ex-
puli sunt de monasterio isto nisi illi duo fuerint reuersi nunquam bonum erit sta-
tus eius. vnum eorum vocat Datus. et Dabitur vobis. alter sic quod ab oculis
eius recessit. **N**ouicius. Puto aliquam fuisse personam angelicam per quam do-
minus primam fratrum illoz reuocare voluit charitatem. **M**oachus. Porta-
rius cum esset laicus nomina eadem retinuit abbati et fratribus audita
recitauit. Resumpta est hospitalitas et cepit eis mox dominus benedicere ut pri-
us. **N**ouicius. Quid sentiendum est de illis qui hospites colligunt et ele-
mosynas tantum faciunt propter gloriam inanem. **M**oachus. Tales dando sua
peccant et nihil aliud recipiunt nisi quod querunt scilicet laudem humanam. Alij
sua christo dant tantum propter vitam eternam et hos dominus non dese-
rit in presenti. Quidam vero propter vtrumque videlicet ut in presenti di-
tiores fiant et in futuro habeant vitam eternam. Et istos dominus sepe
duplici mercede remunerat. hic per bona temporalia in futuro per bona
eterna. Nonnulli vero sunt qui etiam pauperes sua christo largiuntur
et dum ceperint ab ipso ditari tunc ex dyabolica tentatione amplius te-
rati manum suam retrahunt egestatem timentes. **N**ouicius. De hoc
dicam exemplum.

Non est diu q̄ femina quedaz adhuc forte vi
uens et in quadam ciuitate manens in qua
abbates n̄ri cunctes ad generale capitulū hospitari solēt plures
ex eis lucri sui causa hospicio suscepit. **S**entiens sibi illa ad ingressū illo
rū benedici. fenū illis gratis dedit deinde pabulū. q̄nto plus dabat tan
to plus habuit. **E**t cū hospitū suoz meritis et oratione iā diues facta ei
set bonis q̄z omnib⁹ abundaret cepit delectū timere et dixit intra se. **N**ō
potes diu sustinere tantas expensas. mō extrahe manū ne forte paup̄ta
tem incurras. **M**ira res. **M**ox vt hospitibus stipendia consueta negauit et
dñs illi manuz subtraxit. non enim in domo illa frater. **D**abit. habitare
poterat. de qua germanus eius. **D**ate. expulsus erat. **E**adē ad se reuer
sa cū se egere aspiceret de omissione penitentiaz egit et priora resumens

Cap. lxx.

Nolle vellem quomodo intelli
gendū sit qd̄ christ⁹ ait **O**m̄i
haberi dabit. ei at̄ q̄ nō hz etiā qd̄ hz aufereť ab eo
Et qui habet gratiā hospitalitatis et caritatiue bono q̄z animo ⁊ hilari
vultu hospites suscipit atqz libentē paupes introducit. dño. p̄curate da
bitur ei in presenti tantū et nonnunq̄z vt s̄ dictū est centuplū. et abunda
bit ⁊ in futuro vita eterna. **Q**ui autē gratiaz hospitalitatis et elemosine
nō habet ita vt inuitus paupes hospites q̄z videat et recipiat atqz cum
malo animo et murmure hoc ipsū qd̄ negare non potest/imp̄ndat huic
iusto dei iudicio hoc ipsum qd̄ habet in substantia tpali vel in se ipso de
ficit vel ab alijs rapitur atqz distrahit nec fidelīū elemosinis augetur.

Cap. lxx.

opera itez
ditari cepit
Monach

Nouici⁹. Satis placet expositio ista et hoc p̄pter exempla precedētia
Monach⁹. Licet frequentē at̄ingat vt claustrales p̄pter christū largi lo
cupletent et extra ipsius mādātū tenaces depauperent. **D**e vtroqz tñ s̄

Nmeinuelz prouincia dioceſ Treuerenſi
sitū est qd̄dā cenobiū nigri ordinis qd̄
lacus dñ nomē habens a re psonis possessionē q̄z pollens. ⁊ in religio
ne ceteris terre nostre cenobijs ampli⁹ florens. **A**d hoc die quadaz saxo
quidā hospitandi gratia diuertit q̄ multū caritatiue illic susceptus edifi
catus recessit. **N**ō multo post diues qd̄am in saxoniam amicus eius in ex
tremis agens cū testamentū suū illo presente faceret ait. **V**ellem aliq̄ le
gare p̄ anima mea si scirem in q̄ loco optime esset locatū. **C**ui ille respon
dit. **J**uxta **C**oloniā claustrū quoddā est valde religiosum in quo veraci
ter sūt homines dei ⁊ in hospitalitate me teste precipui. nusquā poteritis
elemosynā vram melius. ⁊ anime vestre locare vtilius q̄z in eodem loco.
Ad eius dñiliū saxo vt puto quadraginta marcas argenti legauit et de

Cap. lxxi.

iungam
exemplū.

Quarta distinctio De tentacione

cessit. Missa est p̄ seruū pecunia Colonia et qz stat⁹ dyocesis Colonensis
p̄ter scisma quod erat inter Ottonē et Philippū reges mal⁹ fuit pecuni
ā ibi reliq̄t et ad lacū pedes veniēs abbati rē p̄ ordinē retulit q̄ misso cel
lezario pecuniā ibidem recepit. Ibec mihi sunt relata a quodam religioso
conuerso ordinis nostri.

Capitulum. lxxij

Quisdē ordinis cella q̄dam in ep̄atu Colonensi sita est quam
nominare nolo p̄pter tps quā p̄posit⁹ tā tenax regit vt neminē
sp̄ote sua hospicio h̄z regulā suscipiat cū tñ satis abūdet. **Ep̄s**
vero q̄ et aduocat⁹ eiusdē celle est sciens hōiem pecuniosū esse
et inhospitalē semel vel bis in anno cū plurimis eq̄taturis et multitudine
militū hospitā apud ip̄m in q̄z recep̄ōe tñ expendit p̄posit⁹ q̄ntū suffi
cere posset ad suscep̄ōnē hospitū toti⁹ anni. Alijs vero monasterijs mul
to dicioz idē ep̄s p̄cit et sua largiē vt impleat̄ p̄dca sententia saluato
ris. **Omni h̄nti dabit et abundabit.** ei at̄ q̄ non h̄z ecia qd h̄z auferet ab
eo. **Novici⁹.** **Fatis m̄ dictū fateor tā verbis q̄z exēplis oīra auariciam**
nunc p̄cor. vt idē facere non pigriteris oīra gulā. **Monach⁹.** **p̄ expedie**
te debeo de gula qd sit q̄ sint ei⁹ filie et q̄z piculosa sit illi⁹ tentacio si ei⁹ o
sen⁹ adhibeat̄ corpi et anime et quibusdam tibi hoc oīdere testimonijs.

Cap. lxxiij.

Quia ē soli⁹ corpi cā immoderat⁹ et illecebros⁹ comedendi bi
bendiqz appetit⁹. **Vni⁹ filie sunt immundicia scurilitas inepta**
leticia multiloquiū ebetacio sen⁹ circa intelligēciā. **In gula sūt**
q̄nqz grad⁹ peccandi. **p̄m⁹ ē cibos p̄ciosos et delicatos ex q̄rē**
secund⁹ curiose p̄pare. **terci⁹ añ tps sūere.** **q̄rt⁹ nimis auide.** **q̄nt⁹ in nimia**
q̄ntitate. **Gula p̄m⁹ hō vidē in paradiso succubuit.** hec esau p̄mogenita sur
ripuit. **Gula zodomitas ad peccatū maximū incitauit.** ipsa filios isrl̄ in de
serto p̄strauit. adhuc esce eoz erant in ore ipsoz et ira dei ascendit super
eos. **Iniq̄tas zodomie fuit saturitas panis et abundantia.** **Hō dei abdo**
sez null⁹ i berbel p̄t̄ oīestione a leone occidit. **Diues q̄ epulabat̄ q̄tidie**
splendide in inferno sepeliē. **Nabuzaradan princeps coqz .i. gula.** **Iherlm̄**
destruxit. **vidēs q̄nta sūt picula in illa.** accedant et testimonia. ait em̄. **Sal**
lomō. **ve t̄re cui⁹ p̄ncipes mane oīmedunt.** **Itē.** **Dis labor hōis in ore ei⁹ et**
anima ei⁹ non replebit̄. **Et in euangtl̄o dñs.** videte ne corda vr̄a grauē
in erapula et ebrietate. **Itē ap⁹.** **Honeste abulem⁹ non in oīestacōib⁹ x̄.**
Prima x̄pi tētacio a diabolo p̄ gulā sc̄a est. vñ **Iheronim⁹ dicit.** **In pug**

Quarta distinctio De tentacione.

na xpi pri⁹ agit⁹ ostra gulā ieiunādo p quā vidē⁹ est p⁹m homo. q̄z valida et importuna sit nobis vicij hui⁹ tentacio q̄busdā recēiozi tpe gestis pā dā exēplis **Ordinē** eciā inq̄ntū potero necnō et modū sup̄dictaz tentacionū **Adē** scz **Esau** et reliquoz q̄ illic enumerati sunt seruare studebo.

Capitulum lxxiiij.

Qlonie in maiore ecclesia decan⁹ q̄dā erat natione **Sueu⁹** vir diues prudens et honest⁹ in osilio **Frederici** impatoris satis accept⁹ ibic cū in pomerio suo pomū nouellā plantā haberet et iā flores ei⁹ in poma p̄fessent p̄cepit dñi familie sue sub inē minacōe grē sue et pene ne aliq̄s aliq̄d ex eisde pomis q̄ pauca erant ate maturitatē carpet pbare volens ei⁹ p̄micias **Cūqz** oēs p̄ceptū illi⁹ custo dirent scolaris q̄dā nōdie **Conrad⁹** agnat⁹ ei⁹ et p̄ ip̄m in ecclesia s̄cti **An dree** in canonicū p̄mor⁹ poma eadē videns et desiderans patruī p̄ceptū neglexit vnū tm̄ vt puto de pomis tulit et comedit **Q̄d** cū decan⁹ intellexit tanta ira et odio exarsit in illū vt dilectū efficeret nec ab aliq̄ posset induci vt culpā ei ignosceret **Et** quē multū cogitauerat diuersis stipēdijs vitare ab illo die inq̄ntū potuit dep̄ssit **Ego** cundē **Conradū** bñ noui et erat cantor p̄fate ecclesie **Patis** vt vides tentacōis pueri hui⁹ p̄cha deor dat cū pena **Adā** **Ille** p̄t pomū eiect⁹ ē de paradisi delictis. iste de domo auunculi sui atqz diuicijs **Mouici⁹** **Cū** **Adā** in ptāte haberet oēs fructus paradisi mixz q̄ ab vna se arboze otinere non potuit **Monach⁹**. multi temere **Adā** iudicant de inobediencia pomi vilitatē attendentes et vim tē tacōis non p̄siderantes sicut subiecto pbabit exēplo

Cap. lxxv.

Quodā p̄ familias seruū hēbat fidelē et vtilē oiz rez suaz disp̄ satorē **Contigit** vt die q̄dā sermo eēt de inobediencia **Adē** inter eos de esu pomi ostra p̄ceptū dñi et seru⁹ indignando illi⁹ inostācie dicerz. vt taceā de deo si m̄ tā districte aliq̄d a vobis p̄cipereē nunq̄z transgressor efficerer **Tacuit** tunc dñs et p⁹ dies aliq̄t cū ille min⁹ sibi cauet nec sermonē ostra **Adā** platū i mēozia habēt p̄ixidē ei clausā h̄ n̄ fir matā porrexit dicens **Pixidē** istā custodie tue omendo q̄ si aperueris illā toti⁹ laboris tui mercede puaberis. et grē mee p̄petuo carebis **Ihoc** cū crebri⁹ ei inculcasset et ille in oclauī suo se recepisset statim diuersis cogitacōib⁹ cepit fluctuare tentacōib⁹ estuare q̄d eēt in p̄ixide scire desiderans **Et** sepi⁹ illā vertens atqz circūspiciens ait intra se. q̄d si apuero illā? sol⁹ sū nemo videt **Interrogat⁹** negabo. nō est testis q̄ me quincere possit vidē⁹

Quarta distinctio De tentacione

tandē tentacōe p̄xidē aperuit et auricula q̄ int̄ erat clausa euolauit. tūc
tristis effect̄ valde misterīū intellexit et ad dñi pedes p̄xidē req̄rentis se
p̄sternens veniā postulauit. h̄ non inuenit. Ad quē dñs Serue neq̄ et cō
tūar tu p̄mū p̄ntē n̄m de inobediencia iudicans tuāq̄ ostanciā ap̄d me
omendans teip̄m adēnasti. recede ḡ a me faciē meā de cetero non vide
as. Hec m̄ retulit canonic̄ q̄dā s̄c̄i Feuerini in Colōia vir senex etate ve
rax in verbis et vita religiosus. Simile ex p̄te contigit in Saxonia

Capitulum. lxxvi.

Henric̄ de Wida miles fuit diues valde. potens et nōinat̄ mi
nisterial̄ h̄eric̄ ducis Saxonū. Adhuc p̄les viuūt q̄ illū nouer̄t
et rei quā recitatur̄ sū forte recordāt. habebat em̄ vxorē nobi
lē ac dilectā. Die q̄dam cū sermo int̄ eos haberet̄ de cl̄pa. Eue
cepit illa vt mos ē mulierib̄ eidē maledicere et de instancia iudicare ani
mi eo q̄ p̄ modico pomo gule sue satisfaciens tantis penis ac miseris o
ne gen̄ humanū subdidisset. Cui marit̄ r̄ndit. noli illā iudicare. Tu forte
in tali tentacōe fecisses simile. Ego volo tibi aliq̄d p̄cipe q̄d min̄ ē et p̄p̄
amozē meū minime poteris custodire illud. r̄ndente illa q̄d est mandatū.
subiūxit miles. vt die illa q̄ balneata fueris paludē curie n̄re nudis pedib̄
b̄ non ingrediaris. P̄l̄s dieb̄ si libet intres. Erat em̄ aq̄ putens et fimo
sa ex tocī curie sordib̄ collecta. Illa subridente et p̄cepti transgressionē
abhorrescente subiunxit Henric̄. volo vt penā addam̄ si tu fueris obedi
ens q̄draginta marcas argenti a me recipies sin autē totidem m̄ soluas.
Et bene placuit ei. Ille vero ipsa ignorante secretos custodes paludi ad
hibuit. mira res. Ab illa hora matrona tā honesta et tā verecūda nūq̄ p̄
curiā trāsire poterat nisi ad p̄uidā paludē respiceret. Et q̄ciēs balneabat̄
tociēs de eadē palude tētabat̄. Die q̄dā exiens de balneo dixit pedisse q̄
sue. nisi ingressa fuero paludē illā moriar. Statiq̄ succingens se cū circum
spexisset et neminē videre putaret comitātē ancilla aq̄ illā fetidā vsq̄ ad
genua intrauit et huc illucq̄ deābulando b̄n̄ occupiscēcie sue satisfec̄. q̄d
statim nunciatū est marito ei. Ille gaudēs mox vt eā vidit ait. q̄d ē dñā
fuitis ne hodie b̄n̄ balneata. r̄ndente illa sui. Adiecit in dolio vel palude.
ad q̄d verbū ofusa tacuit sciens eū suū excessū non latere. Tunc ille. vbi ē
dñā mea constancia vestra obediencia vestra iactancia vr̄a. Eua vilī ten
tata fuitis tepidius restitistis. turpius cecidistis. Reddite ergo q̄d debe
tis. Et cum non haberet illa quod solueret om̄ia vestimenta eius preciosa
tulit et per diuersas personas distribuit sinens eam p̄ aliquod tempus
bene torq̄eri. Nouicius. Valde miserabile est q̄ sic mens hominis

Quarta distinctio De tentacione

semp nitit̄ in vetitū **Monach.** Quicquid sermo dei audiat non ē tribulacio vel tē tacio sed vbi signū belli p̄dicacōis tuba on̄dit tribulacionū pugna insurgit. verba sunt Origenis sup locū illū Ex q̄ locut' sū Pharaoni afflicti isti populū tuū. q̄ valida sit quicquid pugna tentacōis p' phibicōm exēplū tibi p̄ponā militē quendā q̄ magis elegit mori q̄ in tentacōe sua supari.

Cap. lxxvij.

Miles quōdā sicut audiui a quōdā viro religioso multa scelera commiserat Tandē duct' p̄mā venit ad sacerdotē de commissis fecit confessionē satisfactōm suscepit sed susceptā seruare nō potuit. cūq̄ hoc sepi' aditasset die quōdā dixit illi sacerdos nihil sic p̄ficim' dic ergo m̄ Est ne aliq̄d quōd p̄ peccatis tuis possis custodire? R̄ndit ille Est pom' in possessione mea tali cui' fructus tā amar' et pessim' est vt nunq̄ ex eo comedere possē Si videt vob' bonū p̄mā mea sit vt quāuisq̄ viuā de eisdem pomis non gustē Sciens sacerdos maxime p' phibicōm excitate carne vel diabolo siue vtroq̄ surgere tentacōm. r̄ndit. p̄ omib' peccatis tuis tibi iniungo vt nunq̄ de fructu eiusdē arboris scienter comedas. Abijt miles. p̄mā iniunctā quasi p̄ nihilo reputans Sic sita erat ip̄a arbor vt quicquid curiā suā exiret vel intraret eandem arborē respicere possz Respicendo sp̄ phibicōis recordabat et recordando mor grauissime tētabat. Die quōdam añ arborē eandem transiens et poma in ea considerans ab eo quōd primū hōiem p̄ lignū phibitū tentauit et p̄strauit tā valide tētat' est vt ad arborē quōdē veniret et ad pomū nunc manū extendendo nūc extensam retrahendo. totū pene diē strarijs nisib' otinueret. Tandē ad iuuante grā triumphans in t̄m̄ cupiscencie restitit vt corde eo angustato sub arborē iacens sp̄m exalaret **Monachi.** Si tentacio Ade tā dura fuit non mirz si cecidit **Monach.** Brauiter cecidit tentacōi cōsciendo qz si cut foris habuit cām impellentē sic int' grām adiuuātē Hec dicta sint occasione pomi p̄pter quod eiecti sunt de paradiso prothoplasti **Monachi.** non minus miror q' Esau esuriens propter lenticule decoctionem primogenita sua perdidit coram deo. qz q' illi propter pomum inobedientes eiecti sunt de paradiso **Monachus.** non esuriendo non lenticulam comedendo primogenituram suam perdidit. sed per contemptum quo rem tā p̄ciosam tam indigno p̄cio incitante gula vendidit. nec nobis hoc debz esse terrozi qui frequenter tali cibo vescimur et ardentē sumimus quia magnum dei donum est quando viris delicatis postq̄ conuersi fuerint ad cristum incondita pulmentaria leguminum vertuntur in conuiuium. Audi de hoc verbum satis iocundum

Quarta distinctio De tentacione

Cap. lxxviii.

Quotpe quo milites illi honesti et in seculo notati videlicet. vrie' cognomento Iflasse et Gerard' cognomēto Waschart Karo l' et Marcinān' Colonienſes aliqz tā ex clericis q̄z ex laicis vtri diuites in Hēmenrode uersi fuissent et in ordine ofortati. q̄ dā ex secularib' et dictoz militū nor' et amic' ait btē meozie dño Gifilb' to eoz abbati Non sufficio mirari q̄ tales viri in seculo tā delicati olerib' in dōtis pisa et lēte pnt vti Cui ille rñdit. ego ēa grana pipis appono q̄b' eadē grossa pulmenta odiant. vt pene nihil in suis scutell' omedētes relinq̄nt. mirante illo et non intelligente q̄d audierat abbas subiunxit dicens. ego tibi exponā. p̄mū granū pipis sunt lōgevigilie matutina. secū dū labor manuū. tciū granū est despacio ferculi laucioz. ecce ista sūt tria grana. q̄b' appositis optimi saporis sūt pulmēta nrā. Et puto vehementē q̄ mōch' magis peccet pisā suā siue lēticulā p̄p' tozsiōes vel hūozes melā colicos vitādo q̄ nimis ex ill' sumendo. Si apposita sūere noluerit necesse ē vt laucioza vel appetat vel reqrat. Si ea data fuerint ex osuetudine. pu sillanimes scandalizat si negata añ tps deficiet. mōach' vacuo vētre nō p̄t bñ ieiunare. vigilare. laborare. Hinc ē q̄ scūs Bernard' tales in q̄dā smone satis acrif' reprehendit Cibaria nrā non sūt multū ofortatiua. 7 iō oz nos ex eis sūere vsqz ad sacietatē. **M**ouici'. q̄d sciendū est de ill' q̄ p occasione frēq̄nter in seculo sūt et pene q̄tidie cibus delicatis vescunt'. Erūt ne eāles frāb' suis in merito. q̄ cibus regularib' tormētant'. **M**onach' . nō ē meū illos iudicare vn' q̄sqz p̄m suū laborē recipiet. dicā tibi tñ d' B' c' dā layci sūam satis delectabilē otra q̄ndā cardinalē iocularit' platā

Cap. lxxix.

Quāte recordacōis dñs Henric' Albanēp̄ ep̄s et cardinal' anno M. c. lxxxviii. dñi miss' a Clemente papa t̄pib' Frederici ipatoris p̄dicare crucē in alemania otra sarracenos q̄soā sibi ēre nrē mōachos ordinis cisterciēp̄ assūpsit. Die q̄dā cū siml' eq̄tarēt et ip̄e dicerz in generali q̄s v̄m dicit nob aliq̄d boni: rñdit vn' Ille. demonstrato q̄daz ouerso monacho laico cui' nomē excidit et p̄ceptū est ei statī a cardinale vt verbū p̄poneret exhortacōis. Ille p̄mū se excusās dicens laycū nō d̄re literatis aliq̄d loq̄ tādē sic exoz' ē. q̄n mortui fuerim' et deducti ad padī sū occurret nob scs p̄r nr' Bñdīc'. visis nob mōchis cucullat'. cū gaudio t̄n' oucet. viso vero Hērico ep̄o et cardinali. mirabit' insulatū eū et dicet. q̄s em̄ es tu? Et ille. p̄r ego sū mōach' cisterciēp̄. rñdebit scs. neq̄qz. mōa/

Quarta distinctio De tentacione

conculcat? non ē Tunc Henrico satis p se allegante. tandē hmōi data
sūia. dicit ostiaris sanct? Bñdīc? ponite eū sup inū. et stomachū ei? scin/
dentes apite Si intūeneritis olera incōdita. fabā. pisā. lentē pultes. cibos
qz regulares. cū monachis intromittat Sinaūt hz pisces grossos 7 cibos
seculares atqz delictatos. foris maneat. deīn ouer? ad cardinalē subiecit
qd illa hora dicitur es paup Henrice! Ad qd xbu cardinal subridens h
monē emendauit Ego eundē venerabilē ep̄m et monachū in ecclesia scti
Petri Colonie adhuc puer audiui crucē p̄dicantē. et plurimos ibidē vidi
signantē. eratqz iust? et sanct? man? suas ab dñi munere excuciens. et tam
verbo qz exēplo multos edificans. **Novici?** recordor supi? te dixisse in
q̄tatē zodomie. fuisse saturitatē panis et abundantia **Monach?** verba
sunt Ezechiel p̄phē. vt ait moyses. añqz subuertēt dñs zodomā. ois ei? re
gio irigabat sicut paradisi dei. et sicut Egipt?. eratqz nimie fertilitat. vñ qz
zodomite omefacōib? vacabant. p libidinē effluebant **Gula luxuriā plu**
rimū accendit **Novici?** qd ergo? Est ne piculosū si mōach? pane satura
ret? **Monach?** qd supi? dixi de lenticula hoc mō dico de pane In p̄ae
zodomoz eo qd p̄ais cib? sit p̄ncipal. intelligit copia oiz cibarioz q̄ illi a
bundabant. panis x̄o n̄r qz gross? ē et niger. magis ē necessitatis qz sup/
fluitatis et puto magis monachū peccare si illū abhorreat vel delicatū f
q̄rat qz si eo faciet **Maxima qñqz in pane solet esse tētatio**

Cap. lxxx

Du ē qd ad clarauallē ouersionis grā. cleric? venit delicat? val
de Cūqz panē ouent? q̄ tunc t̄pis valde gross? erat et pisā ab
horreret. atqz ex ipso timore. non solū famis hz et future refectō
nis tabesceret. nocte qdā saluator ei in visu apparuit. q̄ frēs vcl
cebanē frustū panis in manu tenens quē ei porrexit et ait. comedere panem
hunc. Cui cū nouici? r̄nderet. dñe neqz vcl vcl potui pane ordeacco xp̄is
vulneri lateris sui panē eundē intinxit et porrectū comedere iussit. de q̄ cū
gustasset fact? ē sicut mel dulcis in ore ei? **Ab illo em̄ tpe panē siue cibos r̄**
gulares q̄s p̄ vix tangere potuit cū multa delectacōe comedit hoc scias
qd diabol? eos q̄s decipe neq̄t p gulā. deijcere per indiscretam et inobedi
entiam conatur abstinenciam.

Cap. lxxxi

Sicut referre solent nostri seniores in **Hemmenrode** sub specie
angeli demon cuidaz monacho minus circumspecto per aliq̄t
dies in mensa formā dimidiij panis ostendit et ne plus siml? su

Quarta distinctio De tentacione

meret persuasit Obediuit ille demoni et post breue tps tantā debilitatē eoz
pis incurrit vt in sēsu deficeret et pīret. **Nouici.** dixisti supi⁹ gulā pstra
uisse filios isrl in deserto. **Qd** ergo incitamentū gule videt tibi maxime fu
isse cā illi⁹ plage? **Mōach.** desiderū carnū. **Cū** em̄ dñs dedisset eis mā
na panē angeloꝝ ōne hñs in se delectamentū. ingrati tanto bñficio mur
murabant oītra Moysē dicentes. q̄s dabit nob̄ ad comedendū carnes? re
cordamur pisciū q̄s comedam⁹ in Egipto gratis. **In** mētē nobis veniūt
cucumēs ⁊ pepones et cepe et allia anima nr̄a arida ē. nihil aliud respici
ūt oculi nr̄i nisi māna. **Et** in alio loco. aia nr̄a nauseat sup cibo isto leuissi
mo. vides q̄nta ingratitudo et cum q̄nto iurgio? **Culpā** mox pena subse
quens denudat. adhuc inq̄t erāt carnes in ore et dentib⁹ eoz nec defece
rat hmōi cib⁹ et ecce furor dñi excitat⁹ in pplm̄ pcussit eū plaga magna ni
mis. **Sepe** diabol⁹ religiosos p carnes tentat nūc dormitātes nūc vigilā
tes. nūc visibilē nūc inuisibilē. q̄soā vicit a q̄b⁹ dā viciē. **Nouici.** de his
audire delectat exēpla. **Mōach.** Exēpla satis vera et māifesta tibi dicā

Cap. lxxij.

Qon est diu q̄ monach⁹ q̄dā apud nos defund⁹ ē Arnolo⁹ nōie
Colonie in ecclesia scōꝝ aploꝝ canonic⁹. **Fuerat** em̄ añ ouersi
onē vir diues et delicat⁹ valde. **Iste** m̄ rferre solebat. q̄ p gulā
mltū tētaret a diabolo. eē cū leuic⁹ dormitarz in choro. q̄nqz cū
ppter lassitudinē in choro stans oculos clauderet. scutellā carnib⁹ plenā
añ os suū sensit de q̄ etiā more canino vt sibi videbat⁹ comedite. **Cunqz** s
bestialiter comedere erubescēt. caput q̄nqz retraxit et satis dure p̄eti illi

Cap. lxxiij.

Qouersi⁹ q̄dā sic ab ei⁹ ore audiui. cū die q̄dā auditor eēt cui⁹ dā
puate misse. in canōe modicū q̄d dormitās. ex illuōe diaboli
ipz sup q̄d pstrat⁹ iacebat lignū dētib⁹ rodere cepit ac si aliq̄d
masticaret. et erat stridor dencium ei⁹ vt son⁹ muris. testā nucis
dentib⁹ suis pforantis. s̄ Rich⁹ Win⁹ cellerari⁹ nr̄ qui ad missā eandē mi
nistabat. hec audiens. in orōnib⁹ suis impediēbat. **Et** cū posset cōuerso
loq̄ interrogabat eū. q̄d in missa inē dentes haberet dicens. non potui
ter vos orare. r̄ndit ille. credite m̄ ego comedi bonas carnes. v⁹ abui
illas inq̄t. respōdit ouers⁹. diabolus isra illū canonē prepauer⁹ ori m̄
scutellam carnū bene refertā. **Si** non creditis notate lignū. in q̄ iacui
tigia dencium meoz bene ibi repietis et narrauit ei q̄liter a diabolo dor
mitans fuisset illusus lignum vero ex dentib⁹ eius fuerat corrosum. **Sic**

Quarta distinctio De tentacione

inimic⁹ viros religiosos q̄s decipe p̄ gulā non p̄t vigilando. ad min⁹ illi
illudere conat̄ dormitando. Audi nunc de q̄dā virgine. quā p̄ carnes nō
dormitantē sed vigilantē visibilē tentauit. nec tñ p̄ualuit.

Cap lxxxiii.

Quero q̄dā de Niella nata. domū patris et p̄ntes amore xp̄i
deserens. q̄busdā feminis religiosis illi⁹ p̄uincte se sociavit. cū
q̄b⁹ de ope manū suaz victitans. orōnib⁹ ieiunijsq; vacauit.
Cui⁹ virtutib⁹ diabol⁹ inuidens. anserē de domo patris ei⁹ tu
lit et in triclinio in q̄ cū ceteris feminis sedebat deposuit dicens. q̄d te mi
sera fame crucias? Accipe et manduca. Cui cū illa diceret. non licet m̄ ex
eo comedere. qz de furto ē. r̄ndit diabol⁹. Nequaq; de domo em̄ patris
tui tuli illū Tunc dgo. nō poteris negare quin rapina sit Tolle anserē ve
loci⁹ et restitue vbi rapuisti. videns ille nihil se p̄ficere feminis videntib⁹
auē leuauit. et tuguriolo vñ eam rapuerat restituit Testata ē familia do
mus patris eius magnum se inter reliquos anseres audiuisse clamorē q
strepitū et cū p̄faturz anserem tolleret. et cū eundem loco suo restitueret
Dicā tibi adhuc duo exēpla. p̄ q̄ scies q̄liter diabol⁹ eos q̄s p̄ desideriu
carniū supet. terzeat et confundat.

Cap. lxxxv.

Qnueri⁹ q̄dam sicut audiui a q̄dam viro religioso carniū desi
derio tentat⁹ atq; supat⁹ cū illas req̄rere crubesceret. sicut nec
licuit. die q̄dam assaturā sibi p̄patā cellario intulit et comedit.
Erat em̄ officio cellerari⁹ et de ordine p̄monstratensi. p̄missioe
dei diabol⁹ qz aliud facere non potuit. gulosū illū rapuit et in tecto cāpa
nil in modū vestimenti sp̄sit. vbi cū hereret vel poci⁹ a diabolo sustentate
tur cui dat⁹ fuit ad t̄rendū poci⁹ q̄ ad occidendū. clamauit valide fratz
auxiliū implorans. quē ibi herere cernētes cām q; ignozantes satis mira
tū sūt et turzim cū festinacōe ascendentes p̄ foramen illum retraxerunt

Cap lxxxvi.

Non est diu q̄ q̄dā ex monachis p̄rumensib⁹ feria tertia añ ci
neres in domo cuiusdā secularis sacerdotis cuiuantes. diuer
sas carnes cū vino exq̄sito vsq; ad mediā pene noctē comede
runt Et cū saturati eēt nimis. in ipso gallicantu sacerdos vo
cans scolarē adultū nōie Johānes. quē ego bñ noui. dixit Certe adhuc
comedem⁹. vade affer nobis gallinā quā inueneris in p̄tica iuxta galluz

sedentē. qz ceteris pinguior eē consuevit et ppara nobis. quā cū strangu
lasset et ventre apto manuqz imposita cū se dñia intestina ei' simul eijcere
putaret maximū bufonē extraxit Cui' motū cum in manu sensisset et pie
cisset vidissetqz qd esset repentino suo clamore oēs aduocauit. videntes
galline intestina in bufonē versa. confusi a loco diuini recesserūt intelligē
tes op' esse diaboli Hec mihi vn' fratz illoz qui interfuit et vidit recita
uit Nouici'. magis me tentant pisces qz carnes. qz istis mihi vesci licet
illis non Monach'. Puto te recordari cum filijs israhel piscium. quos
comedebas in Egypto id est in seculo. Nouicius. Non possum quam
doqz non recordari. Monachus. Ad memoriam mihi reuocant pis
ces isti. magnam quandam nequiciam cuidam incluso a dyabolo
factam.

Ca. lxxxviij.

Reculit mihi frater Godeschalvus de volmunsteine q die qua
dam diabolus fratri Hermanno incluso de Arnisberg in spe
cie hominis sibi noti scutellam attulit cum piscibus. Ille eo q
adhuc mane esset dixit. vt poneret et recederet Tempore quo
erant pparandi. in disco in quo prius nihil esse videbatur nisi pisces
stercora reperta sunt equina. Nouicius. Puto eundem virum religio
sum pisces desiderasse et penam eiusdem peccati illusionem fuisse diaboli
Monachus. Hoc satis probabile est Per hoc etiam q filij israhel cuz
carnibus et piscib' desiderauerunt cepas et allia. recordoz cuiusdā pica
lose tentacōis. in q quidā penitens p allia cecidit

Capitulum. lxxxviii.

De cognationes militum in episcopatu sunt Colontensi. tam
multitudine qz diuicijs et probitate fortes satis atqz magna/
nimes. Ex quibus vna illarum de villa Bacheim originem
ducit. Altera de villa que Burzenich vocatur. Erant autez
inter eas quandoqz tam valide et tam mortales inimicie vt tunc tem
poris a nullo hominum. siue episcopo ipsoz domino possent sopiri. sed q
tidie rapinis incendijs et homicidijs renouarent At illi de Burzenich in
terminis suis fecerunt sibi domum munitam in nemore. nō quidem timo
re inimicorum. sed vt ibi possent confluere quiescere. et simul procedēdo
illos acrius impugnare. Ihabentes autem seruum quendam originariū
Steinhardū nomine fidei eius clauis munitiois omiserunt Ille vero in
studu diaboli clanculo nuncium aduersarijs direxit promittens q tam

Quarta distinctio De tentacione

dnos suos q̄ municōem pt̄ati eoz traderet nescio q̄d cause ōtra illos p̄
tendens **N**t milites de bacheim tradicōm timentes. verbis ei' min' attē-
derunt. q̄b' cū secūdo t̄cio eundē nunciū destinasset illi die p̄firo se armā-
tes. et cū multitudine timore insidiarū venientes. in loco domui satis vicī-
no seruū prestolati sunt **N**o q̄s p̄ditor. exiens cū adhuc hēsitarent allatis
ōniū dnōz suoz in castellulo meridiano tpe dormientiū gladijs certos
illos effecit. ad q̄s armati intrantes oēs occiderunt. seruū h̄m q̄d illi iura-
uerunt in sua recipientes **P**ostea miser ille de tā exēcrabili facinore t̄rit' q̄
opund' sedē aplicā adiit. vbi culpā cōfitens p̄mā s̄tis durā suscepit. h̄
tentacōi succūbens susceptā minime custodiuit. q̄ mox recurrēs ad papā
renouauit p̄mā sed non pseuerauit in obediencia **C**ūq̄ hoc crebri' adī-
tasset. dn̄s penitencialis t̄dio affect' se ab illo liberare volens cōsiderās ni-
hil eū p̄ficere dixit. nōsti aliq̄d quod possis p̄ p̄mā suscipe et custodire?
r̄ndit ille. neq̄q̄ allia comedere potui **C**ertū est n̄ qz illoz carēciā si p̄ pec-
catis meis suscepero nunq̄z transgrediar **N**o q̄d confessor r̄ndit vade et
de cetero p̄ peccātis tuis allia non comedas **E**gress' hō vrbem in orto q̄
dā allia cōspexit. q̄ ex immissiōe diaboli mox cōcupiscere cepit **S**tas vero
et allia attendens tentabat **C**oncupiscencia inualefcens non sinebat mi-
sez abire. nec t̄n allia phibita ausus erat attingere. q̄d verū immoret' tā-
dem gula vicit obedienciam ortū intrauit et comedit. mira res. **A**llia de
quib' nunq̄z gustare potuit cū essent cocta et accurate p̄pata et ad come-
dendū sibi licita. ōtra vetitū cruda manducauit et immatura **S**ic vilis in
tentacōe victus cū multa confusiōe ad curiā rediit et q̄d egerit recitauit
quē penitencialis cum indignacione repellens ne sibi de cetero molestus
esset precepit. quid post hoc miser ille fecerit non audiui **C** Nouicius.
Misera est condicio hominis. que sic prona est ad transgressionem **S**ed
dic queso in quo genere gule peccauit homo dei qui comedens in **R**
thel a leone occisus est? **C** Monachus. Non comedendo. sed cōtra vi-
num preceptum eciam in tali loco comedendo. talem penam meruit q̄
ta sit culpa illicita siue eciam licita contra p̄ceptū comedere aut bibē nō
nullis tibi ostendam exemplis

Cap. lxxxix.

Magister Absalon vir honestus et litteratus in ecclesia s̄cti vic-
toris Parisi' canonic' añ hos annos in Sprenkar(s)bach ab-
bas est elect' **E**st em̄ idē monasteriū in ep̄atu Treuerēsi **N**ūq̄z
idē Absalon in locū electōis sue veniret vn' ex fr̄at' in vilu-
nōdis vidit q̄ candela ardens p̄fatū monasteriū intraret. q̄ suo lumine

Quarta distinctio De tentacione.

omniū fratꝝ candelas extinctas. q̄s in manu tenebant reaccenderet **I**nterpretacio vis⁹ tal⁹ erat qz is adueniret q̄ disciplinā dissolutā reparet **F**r̄s vero abbas honestas consuetudines q̄s in suo monasterio didicerat induxit. inter cetera precipiens. vt tā sue congregacōis fr̄s q̄z subiecte sorozes nec non et p̄positi eazꝝ ab eis carniū oēs abstinerent. contigit p̄ hoc quōdam secularē matronā religionis habitū in insula s̄cti Nicolai suscipe. p̄tinet aut̄ idem monasteriū ad **S**prenkiribach **I**n die reclusionis sup̄dicē feine. amicis ei⁹ cum p̄posito sanctimonialiū nōie **F**lorino viro pinguiſſimo et bene m̄ noto diuuantib⁹. cum ipsi carnes vescerent. et ipse piscib⁹ p̄tē mā datū abbatis sui **A**bsalonis videns in scutella clerici iuxta sedentis carniū affaturā concupiuit. immissaqꝫ manu morsellū rapuit. et cū quōdam iocūditate in os suū misit. mox iusto dei iudicio idem morsell⁹ in guttur inobediētis integer descendit. ita vt meatū ei⁹ obstruens. nullo conatu possz in os reuocari. quē de mensa trahentes cū iaz euerb ocul⁹ putaref suffocā d⁹ **H**enric⁹ monach⁹ et camerari⁹ n̄r tunc decanus monasteriens̄ sicut ex ei⁹ ore quōdā pugno tā valide collū illius percussit. vt morsell⁹ infixus exiret **E**t agnouerunt qd dolor ille atqꝫ confusio. pena peccati foret inobediēti p̄posito **E**t hoc p̄ certo scias. qd sicut diabol⁹ plures vt dictū est tētat desiderio carniū. ita et vini.

Cap. ix.

Monach⁹ quōdam ordinis nostri officio cellerari⁹ die quōdā post opletoriū ope vt patuit postea diaboli intolerabiliē sitire cepit. tentatus igit̄ tam valide cū fluctuaret et cogitaret vtz sibi cōtra regulā esset bibendum vel cū piculo vite abstinentiū. tādē vidē **P**osuit intrare cellariū et bibere **I**nterim intrans oratoriū cum añ altare quoddam transiret et multum tepide de potu cogitans inclinatz in se cum paululū profecisset erubescens ad idem altare redijt stetit et cū multa reuerencia inclinauit **L**euans aut̄ caput demonem in specie monachi nigerzimi iuxta se stare conspicatur huiusmodi verba proferentem. **P** certo tibi dico si non fuisses reuersus ad inclinationem ego tibi talem potum in cellario propinaxsem quem degerere vix posses qz diu viueres. hora eadem diabolus disparuit et om̄is tentacio immissa suis cessauit. **H**ec mihi retulit dominus **E**ustachius abbas de **H**emmenrode asserens añ ānos septem contigisse **N**ouicius **D**e cetero studiosior ero ad inclinandum profunde. **M**onachus. **D**yabolus omnem odit humiliacionem. illam maxime per quam homo deum cognoscit suum creatorem se creaturam. **Q**uando hoc vidit hominem deuote exhibere deo quod ipse

Quarta distinctio De tentacione

facere contempsit volens illi similia sustinere non potuit fugitque confusus. unde abbas Philippus de Otterburg cuius supra meminimus vir prudens et literatus sorores de insula sancti Nicolai sicut in retulerunt docuit dicens. quoniam tetat vos diabolus profunde inclinate in locis debitis et statim fugiet a vobis. loca inclinatio debita sunt altaria et ubicunque exposita est ymago crucifixi et relique sanctorum. Ad gloria patri etiam inclinamus necnon et abbati alijque in multis locis in quibus ordo hoc precipit. vis nunc audire de quodam que gula et maxime appetitus vini de ordine traxit? **Nouicius.** volo quod multi vini desiderio afficiuntur. vinum apostatare facit etiam sapientes. **Monachus.** dicam tibi visionem terribilem quam ab eius ore audiui cui datum est illam videre

Cap. xxi.

Quidam ex senioribus nostris Hermannus nomine cantor officio vir bonus et disciplinatus ante paucos annos defunctus est. Ipse plures habuit visiones ex quibus unam patri loco expleti causa inferam. Cum nuperrimè monachus factus fuisset in Hemenrode alicuius quondam monachum tam in choro quam in refectorio primum habebat ante huius ora quoniam in choro infra psalmodiam amphoras cum vino vidit. Amphoras ut dixi oculis vigilantibus vidit vini odorem sensit sed manus tenentes videre non potuit. In quibus ille cogitando delectabatur. Hec ante eius oculos ope diaboli formabantur. vidit etiam et visum cum dormitaret nocte quodam ante illum erectum stantem. brachia super pedes eius ponentem cuius os dormitantis auri coniungebat. Non multo postquam ei suavis fuerat a diabolo apostatauit sicque sine causa diabolus illum per visum extraxit. visus dicitur quoniam oris eorum ore fetum suum formet et diabolus ita informavit illum scurzilitate dicitur quod ut ob loquacitatem oris sui tam regibus quam principibus sit multum acceptus. Vocatur enim Henricus cognomento sig. susceptus a domino. Dismissus ab abbate in novicium mox ut eum per confessionem cognouerat nigrum monachum fuisse cappam illi mutavit in cucullam ferè etiam fuisse in ordine demonstratum. Prius tamen ut audiui feminam se simulans per secula in claustrum quodam sanctimonialium susceptus quodam corripit et nonnullas impregnauit. Quia usque hodie histrionis officio fungitur et forte his peiora operatur. Hec de gula sufficiant quod ad vicium luxurie festino

Cap. xxij.

Luxuria est ex immundis desiderijs lubrica et effrenata mentis et carnis prostitutio. **H**æ filie sunt amor sui. odium dei affectus prauis scilicet

Quarta distinctio De tentacione.

horroz vel despacio futuri precipitacio inconstancia inconsideracio cecitas
mentis Gradus luxurie sunt fornicacio stuprum adulterium incestus. con-
tra naturam Luxuria sicut et gula mala plurima operata est in mundo. lux-
uria diluuij permaxima causa fuit. ipsa penthapolim sulphure et igne con-
sumpsit. luxuria Ioseph sanctum incarceratione ipsa multos filios israhel in
deserto prostravit hoc factum est quando peccantes cum madianitis ini-
ciati sunt beelfegoz Luxuria Sampsonem fortissimum ligauit infirmauit
eroculauit ipsa et filios hely gloria sacerdotij simulq3 vita perauit. Dor-
miebant enim cum mulieribus que cubabant et ad ostium tabernaculi.
Luxuria Dauid electum domini adulterum fecit et homicidam ipsa Sa-
lomonem infatuans sapientissimum perduxit ad ydolatriam Luxuria Su-
sannam condemnauit. Iohannes baptistam decollauit. De luxuria dicit
dominus per Osee. Omnes nequicie eorum in galgal id est in voluptati-
bus ibi erosos habui eos. Dicit et Iohel de illa Computruerunt iumen-
ta in stercore suo id est in fetore luxurie Behemoth sicut Job dormit in lo-
cis humentibus id est in luxuriosis. In euangelio duobus se excusantibus
is qui uxorem duxit superbe respondit dicens. uxorem duxi venire non
possum. **Monachus.** Quid est quod dominus in euangelio aperte prohibet
gulam et figuratiue luxuriam? De illa dicit. videte ne corda vestra gra-
uentur in crapula et ebrietate. De ista vero Sint lumbi vestri precincti.
Monachus. Prouerat creator totius nature de gula luxuriam oriri il-
liusq3 fomentis nutrir. Genitalia ventri coniunguntur. Ac si diceret do-
minus. ne fias luxuriosus. gule indulge parcus. Sine cerere et bacho
friget venus. Tria sunt que fomenta luxurie inflammant. victus immo-
deratus vestitus preciosus ociositas. hec tria propheta fuisse dicit ini-
quitatem zodomie videlicet saturitatem panis id est gulam superbiam vi-
te scilicet superfluitatem vestium per quam libido prouocatur et ocium
ipsius et filiorum et filiarum eius. Multa mala ut dicit Salomon. docu-
it ociositas. Dauid propter ocium peccauit cum bersabee. Unde qui-
dam ait. Ociosa si tollas perire cupidinis arcus. Mala bestia est luxuria
castitatis impaciens. nulli serui parcat. vix aliquem quiescere sinit. Ex-
citat dormientes. concitat vigilantes. nunc per motus naturales. nunc
per cogitationes. nunc per formas oculis subiectas. Tentat incipien-
tes tentat proficientes tentat perfectos. **Monachus.** Satis audiui lux-
urie pericula. audiui et contra illam medicamenta nunc precor ut sub-
iungas exempla. **Monachus.** Non de illis dicere volo qui luxurie con-
sencientes ceciderunt. Sed qui ab ea tentati et conquassati dei gracia
conseruati sunt

Quarta distinctio De tentacione

Cap. xciiij.

Miles quondam diues et honestus more ecclesiastico ab uxore sua separatus. ad quondam domum ordinis nostri gratia ouersionis venit. Cui omnia sua contulit tali pacto. ut domus eadem uxori quoad uiueret certa assignaret pensionem. quam in loco religioso vitam promiserat ducere religiosam. nolo noiare domum suam militem. ne forte aliquis ex his que dicitur sum. quod adhuc uiuit sustineat verecundiam. Is cum eo nouicio in tempore diaboli illam stimulantem ut appposito resiliet. maritusque iam in fratrem ouersum repeteret. dum sic nihil proficeret cum amicis ad monasterium insidiosum ueniens ut sibi cum illo ex septa monasterii loquere liceret petiuit et obtinuit. Quem milites rapientes et vi super equum trahentes abducere conabantur. Ille uero in quantum ex una parte leuabatur intus ex altera parte deorsum labebatur. Tandem nihil uidentes se proficere cum matrona reuersi sunt. Tunc illa siluit toto anno illo. Finito anno pro bacis. exigente necessitate assumpto secum monacho uenit in domum suam. in qua super ducem cepit matronam. Illa simulans se uelle ei loqui secreta in cameram duxit clausamque per illud ostium clanculo amplecti ac deosculari cepit. Sperabat enim quod si illum ad peccatum dum inducere posset. per discreto ordine ad ipsam rediret. Huiusmodi integritatis christus que innocentem puerum Joseph liberauit de manibus adultere. eripuit et hunc militem suum ab amplexibus illicitis sue legitime. nam de brachijs eius se excuciens illesus exiit. et in igne non arsit. rediens hinc in domum suam dicere potuit cum Salomone. Inueni amatores morte mulierum. que laqueus uentorum est et sagena corum eius. vincula sunt manus eius. Cui merito congruit quod subiungitur. que placet deo effugiet illam. Nouicius. gratias tentacione hec. **M**oachus. gratior ista fuit que sequitur.

Cap. xciiij.

Tuenis quondam Colonienis Richwinus nomine. nouicius factus est in domo nostra. hinc cum satis deuote ac quiete per aliquod tempus in pro bacione ageret. ordinemque suum dileceret. Diabolus paci ac saluti eius inuidens. per quandam sanctimoniam beate Cecilie iam dicte ciuitatis tantam uerzam in eius corde mouit. tantis libidinum stimulis carnem eius vulnerauit ut quiescere non posset. Litteras reuocacionis ipsa dictauit et scripsit in quibus eum arguit de conuersione. hortabatur ad reditum. dicens seipsam domum prebendam vel si qua haberet in eius debere esse potestate quo ad uiueret. si redire uellet. Has litteras cum misisset per puerum et ille quereretur nouicius. Henricus nouicius eiusdem germanus. qui hodie cellerarius noster est seruo occurrens et hoc ipsum etiam. quod postea euenit formidans. Non permisit ut ei loqueretur precipiens ut ocius exiret de

Quarta distinctio De tentacione

curia. q̄ tñ nouiciū in oratorio p̄stolans. Irās porrexit et abiit. quas vt legit mox tot⁹ incanduit. ac si telū ignitū cordi ei⁹ infixū fuisset. Ab illa hora cū tentaret. nimis ita vt singulis horis ad seculū redire p̄poneret. semp̄ tamen pia frat̄z orōe atq; exhortacōe detentus est. Die q̄dam cū esset sol⁹ in p̄bacione et valde fluctuaret sup̄ terrā se p̄n⁹ p̄strauit. pedes sup̄ limen celle extendit. voce satis alta clamans et dicens. diabole nisi vi peuib⁹ hinc me extrahas. non te seq̄r. Tandem p̄ dei grām triūphans fact⁹ ē monach⁹. Req̄situs a me si adhuc aliquas de sup̄dictis cogitacōib⁹ sentiret reliq̄as r̄ndit. vere fr̄ Cesari. tentaciones q̄ tunc t̄pis sciderūt cor meum. mō vix vestimenta mea attingunt. postea maior cellerari⁹ apud nos fact⁹ in eodem officio defunct⁹ est. Ecce sic diabolus q̄nq; p̄ carnis incentiua tentat incipientes tentat et p̄ficientes.

Cap̄ xco.

Retulit mihi abbas Hermān⁹ eo t̄pe q̄ p̄or fuerat in Bēmenzo de. iuuenē quendā monachū ibidez p̄ carnis incentiua grauit̄ fuisse tentatū. Cui cū idem iuuenis eandem tentacionē qua nimis afficiebat. cū lacrimis cōfess⁹ fuisset cōsolat⁹ ē eū p̄ior et ait q̄n stimulus carnis te impugnat. sic diabolo voce satis alta dicere debes diabole confessor me⁹ p̄cepit tibi. vt cesses me tentare. Postea cū idem tentaret. et tentacio eadem maxime inardesceret simpliciter et valde confidēter voce satis clara sicut fuerat edoc̄t⁹ cōtra demonē clamauit dicens. diabole cōfessor me⁹ precipit tibi vt cesses me tentare. mira virt⁹ cōfessionis. ad hanc vocē diabol⁹ sp̄s videlicet fornicacōis confus⁹ fuit. et tentacio a iuuenē cessauit. Nouicius. vnde habes q̄ tentacio talis sit a diabolo? Monachus. Apostolus stimulum carnis appellat angelum sathane. eo q̄ ipsum excitet et inflammat. Nouicius. vt audio confessio contra carnis tentamenta multum est necessaria. Monachus. De hoc satis in p̄cedentibus dictum est. in distinctiōe ipsius confessionis. In confessione enim peccati fomes debilitatur. tentacio cessat vel temperatur. gracia augmentatur. confitens consilijs animatur. diabolus confunditur et enervatur. Cum alio quodam tempore sup̄radictus monachus dure satis eadem tentacione vexaretur. sup̄radictis verbis ex consilio sui sacerdotis etiam hoc adiecit. Quid me vexas o diabole! Non poteris me plus tentare q̄ te permiserit dominus. Ipse est et dominus tuus. Qui statim leuius sensit. quia spiritus ille superbus pondus verbi suam elacionem deprimentis portare non potuit.

Cap. xvi

Ater quidam monach' isto de q' iam dictuz est erate maturior et in obseruancia religionis seruencior a spū luxurie multipharie multisq; modis et duris impugnabat. Tpe qdam cū esset in oratorio et dictis matutinis in angulo claustrī stans veniā peteret cū angelica salutacione Diabol' post tergū ei' veniens sagittā ignitā post eū direxit. ita vt illam monach' videret iuxta oculos suos volitare fulgurare. et ex repercussione pietis scintillare. Quē cū sic terzere non possz neq; fugare a loco orōis. tñ circa illū strepitū excitauit. vt supficies toti' pauimenti in q' stabat coturnis monachoz discurrenciū atteri videretur q' cū de tali fantasmate nihil curaret. et opletis orōnib' abiret. qñ multitudinē mauroz p' se venienciū vidit. Alio tpe sps fornicacōis cui' anhelit' prunas ardere facit. corp' ei' igne libidinis intolerabili succendit. C' importunitatē venerabil' vir ille cōsiderans. in hec vba alta voce prupit qd me tā crudeliter crucias o diabole! Non em̄ apli' facere poteris q' a deo pmiss' fueris. dñs me' ipse est ecia et dñs tu'. doctrina est p'dicti confessoris. ad quā vocem tali ordine ab eo tentator discessit. verbis qdē p latis mox cepit in vertice ei' qñ aliqd motabile serpe et paulatim p vtrāq; aures vsq; ad collū descendere cū sudore. Dein p scapulas et latera. p coxas et crura sensim se trahens. p talos exiuit. Et sicut m̄ cōfess' est idem monach' ita sps ille vt iā dictū est gradatim descendit. vt sentiret in vno loco et non in alio. q' mox vt p pedes exiens fugit. ignis ab eo excitat' refriguit et tentacio dñis cessauit. **Monici'** miror si aliq; occasionē preberit spūi fornicacōis sic terribiliē se cruciantis. **Monach'** Sicut ab ei' ore audiui. die qdā cū visitaret cū abbate in qdā claustro sanctimonialium. matrona qdā eiusdē cōgregacōis quā añ ouersionē bñ nouerat. brachiū suū sup collū ei' posuit oculos in eū defigens. Qd cū cōsiderasset plusq; oporteret. tunc qdē nihil ex hoc tentacōis sensit. h' p' ea qñ diabol' illā oculoz defixionē menti ei' reduxit. Ita tentat' ē. ab illa hora et p' ea. p annos aliqt. vt eū viuere tederet. qnto em̄ q's pfectior est. tāto pl' sens' suos restringere dz. tactū maxime et visū. Tactū. qz sicut in vitalpatz legit. cor p' muliez ignis est. visum. qz mors ingredit' p fenestras oculoz. quantū enim monach' iste in tentacione meruerit sequens sermo declarabit. Tuz esset prior in claustro supradictus Hermannus. nunc abbas loci sancte Marie. iam dictus monachus nocte quadam tentabatur grauissime et fuit eadem tentacio non tñ valida. sed et periculosa et sicut ex eius elacione cognoui. talis erat status eiusdem temptacionis vt enim in tam

huiusmodi
dicitur
re vult
ne gram
hac resp
ferri vult
et crimi
b' mani
s' copio
modi vult
intenti' d
clau qui e
rui de lab
mo. Qu. co
eolis q' an
hū respone
aple. M
et diaboli
sp' dimitte
nis semel
corru in cor
ne tunc
mouit
nō' et qui
policone
latis et vt
eo aplo. T
et m' d' fura
et vna
am in vna
ca d' d' d' d' d'

Quarta distinctio De tentacione

brevi morula sicut quis manū posset vertere. ei satisfecisset si voluntas peccati affuisset. Puto tamen quod fuerit de incentiuo carnis. Impugnabat fortiter. restitit viriliter. vicit feliciter. In eade ebdomada venit ad eum quidam simplex de grangia dicens se velle ei loqui secreta et cum dedisset ei copiam ait. dñe in hac septimana visum est mihi in somnis quomodo coram me staret columna fortis et feruū infixū erat eidem colūne pendebatque in clauo illo ferreo corona pulcherrima quasi corona impatoris et affuit quodam pulcherrimo dñs qui ambab' manibus tollens de clauo coronam ponensque illam in manibus meis sic dixit accipe coronam istam et defer eam illi monacho designans eum ex nomine. quia hac nocte meruit eam. mox postquam tentacionem monachi nouerat. visum intellexit et interpretatus est columnam fortem monachum fuisse in tentacione sua insuperabilem clauum qui etiam de calibe videbatur fuisse. duram quam paciebatur tentacionem. coronam de labore mercedem quam vicerit inquit dñs faciam illum columnam in templo meo. Quia corona appensa sit colūne. id est quod merces debeat victoriae. testis est apud apostolum qui ait Bonum certamen certavi. cursum consummavi. fidem seruavi. de reliquo reposita est mihi corona iusticie. **¶ Nouicius.** de quo certamine loquitur hic apud apostolum. **¶ Monachus.** de eo quod sit contra hostem triplicem. carnem scilicet mundum et diabolum. Tamen deo placet fideliter propter conseruacionem innocencie pacis tempore sepe dimicare cum vicijis et concupiscencijs quantum illi placet si tempore persecucionis semel exponat corpus gladijs atque tormentis. unde ecclesia psallit. plerumque currit in certamine confessor iste sufferens. quam martir idem sufferens mucrone fundens sanguinem. **¶ Nouicius.** mirari non desino quod de quo est summa mundicia viros religiosos sanctos atque perfectos. tam immundis tentacionibus et quandoque diu vexari permittit. **¶ Monachus.** hoc fieri credit ex dispensacione diuine pietatis duabus de causis. videlicet ad custodiam humilitatis et ut habeant materiam exercende virtutis. Quis in hoc mundo maior apud apostolum? Ipse est qui dicit. ne magnitudo reuelacionum extollat me datus est mihi stimulus carnis mee. angelus sathane qui me colaphiset propter quod et cetera. Sicut dicit scriptura. Relictae sunt reliquie immundarum gentium in terra promissionis. ut exiret in eis israel. nam cum domino placuerit vna hora tentaciones nobis fortissimas compefcit

Cap. xcviij.

In Claraualle sacerdos quidam religiosus est. si tamen adhuc vult genere nobilis. sed virtutibus nobilior nomine Bernardus. Iste tempore quodam a sathana per stimulum carnis ita est vexatus ita turbatus ut iam proponeret tentacioni

Cuarta distinctio De tentacione.

Enino cedere atq; post plurimos sudores ad seculū redire. confessus fuerat passionē eandē semel secundo et multociens. sed non cessauit. Tandē quā victus accessit ad priorem petens sibi capaz dari. dicens se velle redire ad seculū eo qd non posset carere muliere. Multis precibus vix por obtinuit. vt expectaret illa nocte. Expectauit. et dñs q saluat sperantes in se. solat' est eū nocte illa in sōnis. sicut et btōs illos magos qb' pcepit. ne redirēt ad herodē. vix tenuit obdormierat et ecce aspexit emin' viz horribilē in effigie carnificis ad se pperantē et cultellū longū in manu tenentē. seqbatq; eū canis magn' et niger. Quo viso tremuit. nec mir' Ille vero multū impetuose. arreptis ei' genitalib' abscidit caniq; p'iecit. que mox ille deuorauit. Euigilans at ex horrore visionis. putabat se fuisse emuchizatū. qd reuera ita erat. sed si non vt visio ostendit cultro materiali. gracia tñ spūali. Mane veniens ad porē dicebat se liberatū a tentacōe visionē illi p ordi nē exponens. Et glouificauit por dñm. q tam mirabilē et tā celerē liberauit seruū suū Bernardū. Adhuc virgo dicit eē carne. Et est hec historia sat. celebris in ordine nrō. **¶ Nouici.** Si sancti viri sic turpiter tentantur non amodo verecūdabor tm vt acten' cōfiteri meas immūdas tentacōes. Ti mui ne cōfessores me despicerent. turpia cōfitentem. **¶ Monachus.** Si sunt confessores discreti non debent accusantes se spernere. sed consolari ne si milēm tentacionem incurzant. Hoc cuidam sacerdoti sancto et decrepito contigisse cognoui.

Ca. xcviij.

Qlonie parochiam sancti Jacobi apostoli sacerdos quidā sanctus et religiosus regebat quem splendor multarum virtutum illustrem fecerat. Erat autem literatus humilis castus affabilis pauperum pater. religiosorum susceptor. totius Christiane religionis amator. Deo carus toti ciuitati acceptus. Ipse est dominus Euerhardus pcedite ecclesie plebanus qui conuersione abbatis nostri Gwardi p'uidit sicut dictum est in prima distinctione capitulo septimo. Ea que de se beatus Job enumerat bona. huic iusto copiose satis gracia contulerat diuina. **¶** Tempore quadragesimali cum ciuium filij iuuenes ac delicati confiterentur peccata sua maxime carnis incentiua. que fomentare multum solent cibaria delicata. quia tales minus in se experi e batur passiones durius quandoq; illos q; expediret arguit dicēs Turpe est qd homines Christiani motibus tam turpibus agitantur. Et scandalisauit pusillos aliquam eis ingerens desperacionem. Sed iustus et misericors deus. qui Petrum ob gregis salutem cadere permisit seruū libi

Quarta distinctio De tentacione

dilectū flagello tētacōis erudiuit et vt subditis sciret opati passione cor/
ripuit consumili **I**ta vt dicere posset cū aplo. ne magnitudo reuelacionu z
extollat me. datus est mihi stimulus carnis mee angel^o sathane q̄ me cola
phiset **E**x hoc in seipso didicit quō alijs deberet mederi **T**pe quodaz cū
abbas **H**ermannus de quo supradixi. nouicius monachus factus stimu
lo carnis plus q̄ ei placeret tentaret et audita fama sanctitatis ei^o ipsum
adisset sperans se meritis precibusq̄ illi^o aliq̄o posse releuari ad missas p̄
parantē ipm inuenit **C**ui p̄ter tps confessionem facere sicut p̄posuerat n̄
posset. in aure ei secrecius dixit p̄ grauior stimulum carnis orate
ocum vt liberet me. **Q**uē cū ille respexisset q̄si ex abrupto clamosa voce r̄
dit **C**erte ego simile pacior q̄d ergo p̄ vobis orare potero? **E**t sicut mihi
retulit idem **H**ermannus. ex hoc ipso edificatus recessit. q̄ hominem s̄c
tum et senem sibi similia pati agnouerat **D**e quo narrauit mihi sacerdos
quidam religiosus qui satis de vita eius nouerat q̄ quociens osculuz pa
cis alicui clericoz in missa porrigebat. magis illum timore tentacionis o/
re in aliqua pre facici tunderet q̄ oscularetur. **Q**uia virtus in infirmita
te perficitur tpe quodam dominus dilectum suum tam valido dolore ca
pitis quem eciam glosa vna in aplo vocat stimulum carnis. tentauit et af
fixit. vt illum viuere tederet **Q**ui cuz minus orare posset aut legere. adij
quendam medicum peritum rogans sibi p̄ter xpm contra dolorem taz
continuum aliquod dari consilium **I**lle magis appetens pecuniaz q̄ mer
cedem diuinam **R**espondit **S**i dederitis mihi tres marcas bene curabo
vos **C**ui cum diceret vir sanctus tres marcas non habeo. dimidiam a
tem libens impendam. r̄ndit phisicus **P**ro tantillo nolo laborare. **T**unc
ille **S**i haberem tres marcas prius darem eas pauperibus q̄ vobis. in
firmitatem meam deo committo **I**ustum dei iudicium **H**oc cum dixisset
vir beatus et recederet in ipsa hora dolor capitis totaliter eum deseruit
et impium medicum inuasit **N**ihil de infirmitatis quantitate minuebatur
nihil de modo et qualitate mutabatur. **E**x tunc poterat ei verbo euange
lico exprobrare **M**edice cura teipm. **H**oc miraculum cuidaz canonico s̄c
Seuerini nomine **R**udolph^o arte medico a quo in eiusdem confessoris
festo fuerat inuitatus me audiente recitauit **N**ouicius **Q**uia huius ve
nerabilis sacerdoti. fama valde celebris ē in vrbe Colōia. peto vt si aliq̄ de
illo nosli edificatoria dicere mihi non pigriteris **M**onach^o **E**x operib^o
eius pauca percepi que tecum communicabo **C**um die quadam corp^o
domini deserret in p̄xide ad infirmum communicandum et deuenisset in
stratam altam et angustam quam ego sepius ambulauī. essetq̄ platea ei^o
nimis lutosa atq̄ profunda obuios habuit asinos frumento oneratos.

Quarta distinctio De tentacione.

Sacci em̄ pietē ex pte vna contingebant ex altera de strata dependebāt
Scolaris x̄o q̄ p̄cedebat cū laterna magno cū labore nūc impellens asū
nos nunc ab ipsis impulsus pertransiuit **Sacerdos** hec videns et q̄ vir
senex esset ac debilis considerans pallere cepit ac tremere. timens ab ali
nis impelli et in luti illius pfunditatem cum sacramento precipitari. **Ne**
cesse erat vt tentacio talis iustum probaret q̄tinus fides eius āplius cla
resceret **Ternens** humanum deesse auxiliū ab eo quem portabat inspira
tus in hec verba prupit. **Quid est qd̄ agitis o asini? nunqd̄ non confide**
ratis quem gestem in manibus meis? State descendite date honozē cre
atozi vestro In eius siq̄dem nomine vobis precipio. mira obediencia ani
maliū brutoz **Ad** vocem sacerdotis simul omnes steterunt simul descen
derunt. **Accessit miraculum miraculo.** Cum esset descensus laborios⁹ non
sunt lapsi sacci de dorſis asinoz **Quoz** obedienciam vir sanct⁹ admirās
deumq; gloriſicās. sine periculo ad infirmum peruenit **Hoc** factum satis
celebre est vsq; hodie in ciuitate **Colonia** **Quante** fuerit hūilitatis seq̄ns
lectio declarabit. **Solebat** ex consuetudine pauperes ad prandium su
um vocare **Inducti** sūt die quadam duo ex quibus vnus ita erat infirm⁹
ipsoq; aspectu tam horridus vt alter cum illo manducare recusaret. fue
rat eius mensula ex opposito sacerdotis preparata. quod cū vir dei cō
siderasset pauperem despectum vocans. et in paupere x̄pm honorans sel
lam illi contra se ponere iussit et ex vna scutella vnoq; cypho cum eo co
medere et bibere non contempsit **Dicitur** eciam fuisse consuetudo ei. deli
cata cibaria tum propter socios et hospites. tum propter infirmos pau
peres. quos in domibus lectis decubare nouerat. sepius p̄parasse **Cūq;**
illi apposita fuissent diligencius illa conspexit odorem hausit manu vertit
vt sic appetitu prouocato ampli⁹ tentaretur et eis propter x̄pm non vten
do plus mereretur **Deinde** dixit puero vade defer scutellam istam vidue
illi vel tali pauperi siue infirmo quia magis indigent q̄ ego **Dum** hmōi
operibus lucerna illa ardens luceret in domo dei placuit deo vt per talē
occasionem amplius adhuc claresceret **Dominus Philippus Colonienſ**
archiepiscopus dum propter castra que emeret beato **Petro** multis dei
bitis esset obligatus dictum est ei a quibusdam q̄ plebanus supradictus
multam haberet pecuniam repositam **Missi** sūt qui pecuniam accōmoda
rent **Negante** sacerdote q̄ pecuniam non haberet datis arche sue clau
bus nihil in eis inuentum est nisi calciamenta bouina et vncta que ad vs⁹
pauperum compauerat **Reuersi** cum erubescencia qui missi fuerant nunci
auerunt hec episcopo. qui sibi timens sicut audiui a quodaz sacerdote p̄
eodem sacerdote venerabili misit ad pedes illius se prostrauit de illata

mina re
curri
es vici
decept
ecclesia
lucania
lucania
mouit

Quo
epo
meta vt
lus verba
bilibi p̄pice
neri o arde
lante a dōm
episcopi
et hoc
miserunt
verum lab
reantem
illas et dō
ta dō mō
randa **Torn**
redde p̄fite
solopone
lucania per
miserunt
hoc modo

Quor
cum an
recurr
miserunt

Quarta distinctio De tentacione

iniuria veniam postulans Ordinem nrm specialiter dilexit et cu vellet in eo conuerti a quibusdam abbatibus eiusdem ordinis est auersus vt intellexi scientes vitam eius esse sanctissimam et personis secularibus valde necessariam. Cum esset decrepitate etatis virtutibus consummatus migravit ad dominum sepultusque est in ecclesia beati Georgii martiris **Novicius**. Si vix tam sanctum et tam senem luxuria tentavit non mirabor si iuuenes inuadit **Monachus**. Sicut dixi luxuria vix alicui proicit etati. Luxuria coluber est in via cerastes in semita mordens ungulas eius vt cadat ascensor eius retro. **Ecce exempla.**

Cap. cxi.

Non est diu quod in Susatia clericus quodam fuit pegrinus **Hermannus** nomine etate iuuenis corpe propter pulcher aspectum. In hunc femina quodam eiusdem ciuitatis cuius oculos iniecit. adeo ab illo inflammata vt diceret Si volueris meis amplexibus vti omnia mea tua erunt. cuius verba vix promissa cum iuuenis memor sancti Joseph despiceret et illo nihil se perficere cerneret. et oppressione illum coram iudicibus accusauit. quod cum negaret nec ei credere. missus est in claustrum muroz locum. s. d. anatoz. Illa luxuria stimulante a clerico se dementata simulans. mox cum scala ascendit deorsum se precipitavit. iuuenem amplexatur ad omixtionem illum sollicitans. **Nec sic profecit.** Hoc cognito iudices extrahentes innocentem. tanquam maleficum et magum miserunt in ignem. Qui cum arderet ita vt patentibus costis pulmo eius videretur. salutationem angelicam. id est **Aue maria** etc. cunctis audientibus decantauit. mox vnus de circumstantibus mulieris cognatus. ticionem ardentem arziens orique eius immittens ait **Ego auferam tibi oraciones istas et suffocauit eum.** quid plura! mortuus est et in campo ossa eius sepulta. **Ad** cuius tumbam sepius visa sunt luminaria et diuersa contingunt miracula. **Tertio** vero pntes predictae adultere. coram canonicis sancti **Petro** se prostrauerunt. veniam postulantes et pro nece iusti penitentiam suscipientes. **Super** cuius tumulum ecclesia fabricata est. **Iuuenem** hunc luxuria per feminam. vt coluber in via id est manifeste peruasit. corpore eius incineravit. sed non superauit. **Alteri** cuidam facta est cerastes in semita. hoc modo

Cap. c.

Qonuersus quidam vir bonus ac deuotus. quem ego bene noui cum ante annos paucos nauem portantem vinum monasterij sui deduxisset in flandriam. nocte quadam ancilla hospitis sui. dum secundum consuetudinem lectum illi in solario domus preparasset sibi alium ad

Quarta distinctio De tentacione.

pedes uersi stravit **C**onuersus cum dicto completozio isset cubitum. essetque in cerna extincta illa silent vestes exiit. in lectum preparatum se reclinauit. nudis pedibus conuersi plantas pulsans et quia ipsa foret tussiendo se pedes non has cerastis insidias uersus obseruauerat. estimans alicui viroz eundem lectum fuisse preparatum. mordebat illa ungulas eque id est uersu sed ascensor eius scilicet spiritus per consensum non cecidit retro quia mox ut vocem muliebrem audiuit. ilico surrexit vestes induit et ad fenestras solarij vadens oraciones suas dicendo. mane illic expectauit **I**lla diutina expecta-
tione suspensa tandem confusa descendit. **N**ouicius. quod est cerastes? **M**o-
chus. Serpens habens cornua omni ferro duriora ad instar gladij ex utra-
que parte incisua. unde greci cerasta vocant. cornua. luxuria cerastes est. quia
non solum animam interficit sed et corpus irrepabiliter corrumpit. **O**mne
enim peccatum extra corpus est **T**este apostolo. **Q**ui autem fornicatur.
in corpus suum peccat

Cap. ci.

Recordor cuiusdam sacerdotis in ordine regularium prepositi. quem
nimis insidiosus nimisque piculose luxuria per feminam cornibus suis
ventilauit. **C**um enim grauitur infirmaret dictum est ei a medico
ymo per medicum a diabolo. quia conualescere non possit nisi uteretur mu-
liere **I**lle spe vite presentis immemor future feminam cognouit. nec tamen
ei profuit ymo magis obfuit. quia post paucos dies defunctus est. **S**icque
suasu antiqui serpentis tempus penitentie factum est illi tempus luxurie **I**n
iudicium anime deo committo **I**stec in eadez domo in qua prepositus fuit
a quodam sacerdote eiusdem ordinis mihi relata sunt. quem et ego facie
et nomine noui **N**ouicius **E**st ne predicta sententia sancti **J**ob. tentatio
est vita hominis super terram. de utroque sexu intelligenda? **M**onachus
Est quia hoc nomen homo utriusque sexum comprehendit et eisdem motibus ut-
riusque sexus subiacet **S**icut enim diabolus per feminam viros deficit et enervat. ita
per viros mulierum multitudinem lucratur. unde de illo ad **J**ob a domino
dicitur. virtus eius in lumbis eius et fortitudo illius in umbilico ventris
eius **S**uper quem locum dicit sanctus **G**regorius. viris esse luxuriam in
lumbis. feminis in umbilico que quantum quandoque tententur exemplis
tibi pandam.

Cap. cij.

Detrona quedam nobilis sicut mihi retulit sacerdos quidam reli-
giosus. die quadam cum in castro in quo manebat sola esset et

Quarta distinctio De tentacione

nescio quod ageret vel cogitaret spiritus fornicationis sola illa esse non permisit. nam subito tam valide est inflammata ut huc illucque discurrens stare vel sedere non posset ac si ferre candens in suo femore excepisset. Tuncque ignem amoris tolerare non posset ad portarium castri castitatis oblita descendit. et ut sibi amiseri vellet cum multa instancia supplicavit. Cui ille sicut vir bonus respondit. quod est quod loquaris domina? ubi est sensus tuus? respice deum attende honorem tuum. Illa nihil horum curans. cum a portario repulsam patere non nutu dei de castro exiens ad flumen preterfluens cucurrit ad gelidum se immergit. in quo bus tam diu sedit donec fomitem ardentis libidinis restringeret. Tunc ad portarium rediens et de repulsa gratias agens ait. Si dares mihi mille marcas auri. modo non paterer quod paulo ante te facere rogavi. Et reuersa est in locum suum. Facitque pro dominis ut mater pia. que infantem dilectum circa ignem reptantem bene ignis calorem sentire permittit. sed intrare volentem cum multa festinatione retrahit. Hoc plenius auditurus es in capitulo sequenti.

Cap. ciiij.

In Anglia vir quodam religiosus monasterio profuit sanctimonialium. Erat autem stature peccare decorus aspectus genas habens rubicundas oculos letos. Ita ut vir aliquis aliquid in eo religiositatis esse crederet. que virtutes animi illi ignoraret. In cuius contemplatione iuuenula quodam illius congregationis a deo cepit tentari et tam grauissime stimulus carnis agitari. ut verecundia proposita passionem suam illi aperiret. Expauit vir sanctus et quia timor dei ante oculos eius fuit. cepit virginem in quantum potuit auertere dicens christi sponsa es et si domini mei sponsa corrupto non paciere impune transire neque homines diu poterit latere. Dicente illa. si non consenseris mihi moriar. respondit ille. Ex quo aliter esse non potest fiat ut vis. In quo ergo loco conueniam? respondit illa. ubi cunquam tibi placuerit. ego in hac nocte veniam ad te. Ad quod ille. Quia ut in die fiat. Responditque virgini domum in pomerio. monens et precipiens ut nemine sciente. nemine vidente tali hora illuc veniret. que cum venisset dixit ad eam. dignum est et vobis expedit. ut corpus meum quod tam ardentem occupatis. prius inspiciatis et si tunc placuerit desiderio vestro pro illud satisficiatis. hoc deo illa tacente vestimenta sua exiit. cilicium asprimum quo indutus erat. ad carnem deposuit. corpusque nudum vermibus corrosum alio attritum scabiosum atque nigrissimum illi ostendens ait. En quod amas exple nunc si placet voluptatem tuam. videns hec illa. expauit. et nunc in pallore nunc in ruborem versa. ad pedes eius ruans veniam postulauit. Cui ille reuertere secreta in monasterium tuum. et vide ne me vivente. perdas secretum meum. Ab illa hora tetatio quam

Quarta distinctio De tentacione.

visus incautus in virgine exciit auerat conq̄cuit **H**ec exempli cā de tenta
cōe luxurie sint dicta **N**ouicius Quibus armis resistendū est his septē
vicijs q̄bus iam sermo in longum p̄tract' est? **M**onachus. virtutib' eis
oppositis **N**ouicius. q̄d sunt virtutes vel vñ dicunt? **M**onach'. virtu
tes sunt q̄litates mentis q̄bus recte viuñ **D**icunt' autem virtutes q̄si cō
tra vicia stantes **S**tare debet contra supbiam humilitas. contra iram le
nitas. contra inuidiam caritas. contra tristitiam spiritualis iocūditas. cō
tra auariciam largitas. contra gulam potus cibiq; p̄citas. contra luxuri
am castitas **D**e si in pugna tentacionum virtutes vicijs effede fuerint su
periores victoriam meritum. et meritum p̄m̄ium sequitur eternum quod
p̄seueranti se daturum pollicitus est dominus noster **I**hesus **C**hristus. q̄
est via in exemplo veritas in promisso vita in premio. **I**psi cum patre et
spiritus sancto honor et imperium in secula seculorum **A**men.

Explicit quarta distinctio

Incipiunt capitula quinte distinctiois.

De eo q̄ demones sint q̄ multi sint q̄ mali sint et hominibus in
festi. ca. p̄m̄. **D**e herico milite q̄ demones esse non credēs
p̄ nigromantia illos vidit. ca. ii. **D**e sacerdote q̄ p̄ diabolu
a circulo extractus et confractus tercio die mortuus est. ca. iii.
Ite de clerico q̄ apud tolerū dolo diaboli extract' et ad inferos duct' q̄
reduct' fcs ē monachus. ca. iiii. **D**e hermanno abbate loci sancte Marie
q̄ in diuersis formis demones vidit. ca. v. **D**e christiano monacho q̄
demones vidit. ca. vi. **D**e demonib' q̄ vili sunt Moguncie in supba vel
te femine. ca. vii. **D**e sacerdote de Deytkirchin q̄ in obitu suo multitu
dinem vidit demonioꝝ **I**tem p̄bacio q̄ plures sint homines q̄ demōes
ca. viii. **D**e demone q̄ dixit se malle cū vna anima a se decepta in infer
num descendere. q̄ redire ad celum. ca. ix. **D**e alio demone q̄ cōtraria
dicebat. ca. x. **D**e demone q̄ confessus est se intrasse feminam. eo q̄ sibi
tradita fuisset a marito. ca. xi. **I**tem de puero quem diabolus inuasit
cum ei pater dicerz. vade diabolo. ca. xii. **D**e obsessa que dixit diabolu
ligatū trib' x̄bis sacri canōis. ca. xiii. **D**e obsessa q̄ in insula sancti Nicolai
prodidit reliquias. ca. xiiii. **Q**uomodo demones sint in hominibus. ca.